



Səhiyyə Nazirliyində
Dünya Bankının
Cənubi Qafqaz üzrə
regional direktoru
ilə görüş keçirilib

2



Səhiyyə naziri
USAID-in missiya
direktoru və ÜST
nümayəndəliyinin
rəhbəri ilə görüşüb

2



«Tibbi sığorta
haqqında»
Qanuna
dəyişikliklər
olunub

2

TİBB

qəzeti



Azərbaycan Respublikası
Səhiyyə Nazirliyi

№ 05-06 (741) 31 mart 2022-ci il

Qəzet 1991-ci ildən nəşr olunur

www.tibbqazeti.az

Ümumdünya Vərəmlə Mübarizə Günü

*Bakının ən möhtəşəm və sirli tarixi-memarlıq
abidəsi olan Qız qalası qırmızı rənglə işıqlandırılıb*



9

Ümumdünya Qlaukoma ilə Mübarizə Günü qeyd olundu



8

Bioloji aktiv qida əlavələrinin ekspertizası üçün yeni sənəd tələb olunacaq



10

Əczaçılıq xəbərləri



10

Azərbaycanda hər bir milyon əhalinin 700-800 nəfəri böyrəklərin xroniki xəstəliyindən əziyyət çəkir



6

Афоризм

Умение прощать – свойство сильных.
Слабые никогда не прощают.

Махатма Ганди



Səhiyyə Nazirliyində Dünya Bankının Cənubi Qafqaz üzrə regional direktoru ilə görüş keçirilib

Azərbaycan Respublikasının səhiyyə naziri Teymur Musayev Dünya Bankının Cənubi Qafqaz üzrə regional direktoru Sebastian Molineus ilə görüşüb.



Görüş zamanı ölkəmizin səhiyyə sistemində yeni texnologiyaların tətbiqi, bu sahədə çalışan şəxslərin peşəkarlığının artırılması, təkmilləşdirilməsi istiqamətində müzakirələr aparılıb.

Səhiyyə naziri Teymur Musayev öz çıxışında Azərbaycan və Dünya Bankı arasında əlaqələrin çoxşaxəli və səmərəli olduğunu vurğulayıb. Rəqəmsal texnologiyalardan istifadənin səhiyyə sistemində aparılan islahatların əsasını təşkil etdiyini bildiren nazir ötən ildə elektron sənəd dövriyyəsinə keçid, səhiyyə sistemində rəqəmsal və innovativ texnologiyalardan istifadə istiqamətlərində mühüm addımlar atıldığını diqqətə çatdırıb.

Teymur Musayev həmçinin səhiyyənin rəqəmsallaşdırılmasında ölkəmizə göstərdiyi dəstəyə görə Dünya Bankına təşəkkürünü bildirib.

Öz növbəsində Dünya Bankının Cənubi Qafqaz üzrə regional direktoru Azərbaycanın səhiyyə sistemində aparılan islahatları yüksək qiymətləndirib. Dünya ölkələri üçün global problemə çevrilən COVID-19 infeksiyası mövzusunda toxunan Sebastian Molineus ölkəmizin pandemiya ilə mübarizədə gördüyü işlərin təqdirəlayiq olduğunu deyib.

Görüş zamanı həmçinin düşmənlə işğaldan azad edilmiş ərazilərdə tibbi infrastrukturun bərpası ilə bağlı fikir mübadiləsi aparılıb.

Konstruktiv və dostluq şəraitində keçən görüşdə gələcəkdə birgə layihələrin həyata keçirilməsi ətrafında faydalı müzakirələr aparılıb.

MDB PA iclasında tibbi innovasiya texnologiyalarının səmərəli tətbiqi müzakirə olunub



Müstəqil Dövlətlər Birliyinin Parlamentlərarası Assosiasiyası (MDB PA) nəzdində Səhiyyə üzrə Ekspert Şurasının onlayn iclası keçirilib. İclasda Azərbaycan Milli Məclisinin deputatı Anatoli Rafailov iştirak edib.

Milli Məclisin Mətbuat və İctimaiyyətlə əlaqələr şöbəsindən verilən məlumata görə, tədbir «Tibbi innovasiya texnologiyalarının və dərman təminatının MDB-yə üzv ölkələrdə əhali sağlamlığının idarə olunmasındakı rolu» mövzusunda həsr olunub.

Videokonfransda həmin mövzuda keçirilən informativ sessiyada cəmiyyətin sağlamlığının təmin edilməsində tibbi innovasiya texnologiyalarından səmərəli istifadə, tibbi innovasiya texnologiyalarının və tibbi preparatların tətbiqinin mənəvi, hüquqi məsələləri kimi mövzular üzrə məruzələr dinlənilib, müzakirələr aparılıb.

Onlayn iclasda MDB-yə üzv ölkələrin parlamentlərinin üzvləri, müvafiq dövlət strukturlarının, akademik dairələrin, beynəlxalq təşkilatların təmsilçiləri iştirak ediblər.

Səhiyyə Nazirliyində ABŞ Beynəlxalq İnkişaf Agentliyinin (USAID) Azərbaycan üzrə missiyasının direktoru Cey Sinqx və Ümumdünya Səhiyyə Təşkilatının (ÜST) Azərbaycan nümayəndəliyinin rəhbəri Hande Harmancı ilə görüş keçirilib.

Nazirliyin mətbuat xidmətindən verilən məlumata görə, səhiyyə naziri Teymur Musayev görüşdə bildirib ki, Prezident İlham Əliyevin apardığı siyasət nəticəsində pandemiya ilə mübarizədə Azərbaycan vətəndaşları müxtəlif texnoloji platformalar əsasında hazırlanmış peyvəndlərlə təmin ediləblər. Bundan əlavə, Azərbaycan COVID-19-la uğurla mübarizə aparır və hazırda ölkədə epidemioloji vəziyyət nəzarət altındadır.

Görüş zamanı nazir həmçinin ölkəmizdə rəqəmsal və innovativ texnologiyalardan istifadə, səhiyyə sistemində aparılan islahatlar haqqında məlumat verib.

Səhiyyə naziri USAID-in missiya direktoru və ÜST nümayəndəliyinin rəhbəri ilə görüşüb



Müharibə iştirakçılarının və onların ailə üzvlərinin psixoloji və posttravmatik reabilitasiyası istiqamətində fikir mübadiləsi aparılıb.

Həmçinin işğaldan azad edilmiş ərazilərdə tibbi infrastrukturun bərpası, səhiyyə müəssisələrində yeni texnologiyaların tətbiqi müzakirə olunub.

İşgüzar və səmimi şəraitdə keçən görüş zamanı gələcəkdə birgə layihələrin həyata keçirilməsinin vacibliyi qeyd edilib.

«Tibbi sığorta haqqında» Qanuna dəyişikliklər olunub

Milli Məclisin 2022-ci ilin yaz sessiyasının növbəti plenar iclasında gündəlikdəki 11 məsələ müzakirə edilib.

Əvvəlcə Azərbaycan Respublikasının insan hüquqları üzrə müvəkkilinin (ombudsmanın) illik məruzəsi dinlənilib. Ombudsman Səbinə Əliyeva Azərbaycan Respublikasında insan hüquqlarının qorunması haqqında 2021-ci il üzrə məruzəni təqdim edib. O cümlədən bildirib ki, koronavirus pandemiyasına qarşı mübarizə çərçivəsində iqtisadi, sosial sahələrdə cavab tədbirləri, müalicə və vaksinasianın hər kəsə əlçatan olması infeksiyanın yayılmasının qarşısının alınmasına, pandemiya ilə bağlı tətbiq olunan məhdudiyyətlərin yumşaldılmasına, insan sağlamlığının daha səmərəli mühafizəsinə imkan yaradıb.

Sonra gündəlikdəki qanun layihələrinin müzakirəsinə başlanıb.

Səhiyyə komitəsinin sədri Əhliman Əmiraslanov «Tibbi sığorta haqqında» Qanunda dəyişiklik edilməsi barədə qanun layihəsini (üçüncü oxunuş) təqdim edib. Qanunun 15-11.8-ci maddəsinə təklif edilən dəyişikliyin məqsədi idxal olunan aksizli mallar üzrə icbari tibbi sığorta haqlarının ödə-



nilməsinə nəzarət mexanizminin yaradılmasının təsbit edilməsidir. Qanunun 16-4.4-1-ci maddəsinə əsasən müştərək maliyyələşmə məbləğinə aid hissələrdə 15-28.3-cü və 15-28.4-cü maddələri 2022-ci il 1 yanvar tarixindən etibarən qüvvəyə minir. Layihədə bu maddələrin tətbiqinin 2023-cü il 1 yanvar tarixinə kimi təxirə salınması nəzərdə tutulur.

İqtisadi siyasət, sənaye və sahibkarlıq komitəsinin sədri Tahir Mirkişili sənəd barədə komitənin rəyini bildirdikdən sonra qanun layihəsi üçüncü oxunuşda qəbul edilib.

Son 6 ayda COVID-19 infeksiyasından ana ölümü halları qeydə alınmayıb



Səhiyyə Nazirliyinin mütəxəssis-eksperti, həkim-ginekoloq Şəymən Qədimova hamiləlik, yeni növ koronavirus infeksiyasına yoluxan anaların körpəni qidalandırması, müalicəsi ilə əlaqədar sualları cavablandırır.

— Şəymən xanım, hamilələr arasında daha çox təsadüf olunan xəstəliklər hansılardır?

— Statistikaya əsasən, ölkəmizdə tromboemboliya ana ölümünün əsas səbəbi kimi göstərilir. Bir çox ekstragenital xəstəliklər — şəkərli diabet, müxtəlif mənşəli ürək qüsurları, ağciyər vəərəmi, qaraciyər xəstəlikləri (virus hepatitləri), anadangəlmə və qazanılmış tromboflebiyalar (qanın laxtalanma faktor pozulmaları) ana ölümünün səbəbləri hesab olunur.

— Hansı hamiləliklər sağlamlıq baxımından riskli sayılır?

— Somatik, sağlam olmayan qadınlar hamiləlik üçün yüksək risk qrupunu təşkil edirlər. Yüksək risk qrupuna aid olan qa-

dınlar çox vaxt hamiləliyi axıra qədər çatdıra bilmirlər, belə hamiləliyin ana və döl üçün nəticələri qənaətbəxş olmur. Riskli hamiləlik nəinki dölün, eləcə də ananın ölümünə səbəb ola bilər.

Hamilələr üçün yüksək risk dərəcəsi daşıyan patologiyalara hamiləlik zamanı hipertenziv vəziyyətlər və preeklampsiya, ekstragenital xəstəliklər, fetoplasentara çatışmazlıq aiddir. Onu da qeyd etmək istəyirəm ki, riskli hamiləlik vaxtında aşkar edilib, qarşısı alınmasa, bu ya dölün

bətdaxili ölümünə, ya da xəstə uşağın doğulmasına səbəb olur.

— Hamilə qadınlar koronavirusa qarşı vaksinasıya oluna bilirlərmə?

— Dünya praktikasında hamiləlik və südvermə dövründə, hətta hamiləlik planlaşdıran qadınlara peyvənd tövsiyə edilmir. Lakin geniş yayılmış epidemiyaya və pandemiyalar dövründə virusla mübarizə aparmaq məqsədilə istisnasız olaraq, kütləvi peyvəndlənmə aparılır.

(Davamı səhifə 8-də)

Almaniyanın Köln şəhərində bu ölkədə yaşayan azərbaycanlı həkimlər bir araya gəliblər.

Diasporla İş üzrə Dövlət Komitəsinin (DİDK) dəstəyi və Almaniya Azərbaycanlıları Alyansının təşkilatçılığı ilə keçirilən Almaniya Azərbaycanlı Həkimlərin I forumunda Azərbaycanın Almaniyaadakı səfiri Ramin Həsənov, Azərbaycan səhiyyə nazirinin müavini Nadir Zeynalov, Azərbaycan Diasporuna Dəstək Fondunun (ADDF) icraçı direktoru Əkrəm Abdullayev, DİDK-nin əməkdaşları, Almaniyanın 34 şəhərində fəaliyyət göstərən 200-dən çox elm xadimi və həkim iştirak ediblər.

Tədbirdə əvvəlcə Azərbaycanın Dövlət Himni səsləndirilib, Vətən müharibəsində həlak olan şəhidlərin, o cümlədən həkimlərin əziz xatirəsi bir dəqiqəlik sükutla yad olunub.

Forumda çıxış edən **Almaniya Azərbaycanlıları Alyansının İdarə Heyətinin sədri Nuran Abdullayev** bildirib ki, tədbirin məqsədi uzun illərdir Almaniyanın tibb ocaqlarında çalışan, müəyyən nüfuz sahibinə çevrilən azərbaycanlı elm adamlarını, həkimləri və bu yolla başlayan gənc həmkarları bir araya gətirmək, onlar arasında şəbəkələşmə yaratmaq, həmçinin elmi-praktik mübadilə aparmaqdır. Qeyd edilib ki, forumun təşkili Azərbaycan Prezi-

Almaniyadakı Azərbaycanlı Həkimlərin I forumu keçirilib

denti İlham Əliyevin rəhbərliyi ilə güclənən dövlətimizin xaricdə təhsil alan və işləyən azərbaycanlı həkimlərə olan xüsusi diqqət və qayğısının nəticəsidir.



Forumda videobağlantı vasitəsilə qatılan **Diasporla İş üzrə Dövlət Komitəsinin sədri Fuad Muradov** bu ölkədə ilk dəfə təşkil edilən tədbirin işinə uğurlar arzulayıb. Bildirib ki, Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyevin birbaşa tapşırığı ilə DİDK-nin həyata keçirdiyi layihələr Azərbaycan diasporunun təşkilatlanmasına, mütəşəkil

fəaliyyət göstərməsinə ciddi təsir edir. Komitə sədri elmi nailiyyətləri ilə Almaniyanın tibb ocaqlarında nüfuz sahibinə çevrilən azərbaycanlı həkimlərin diaspor quruculuğuna qoşulma-

nə çevriləblər. Köln şəhər meri ilə görüşü zamanı Azərbaycan diasporunun fəaliyyəti barədə xoş fikirlər eşitdiyini buna bariz nümunə kimi göstərən diplomat bu ictimai rəydən məmnunluq

duyduğunu vurğulayıb. Bildirib ki, Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyev əhalinin sağlamlığının qorunmasına böyük əhəmiyyət verir, bu baxımdan Almaniyaadakı azərbaycanlı həkimlərin təcrübəsindən istifadə olunmasına çox böyük ehtiyac var. Gənc azərbaycanlı həkimlərin Almaniya təhsil alması və təcrübə keçməsi iki ölkənin

duyduğunu vurğulayıb. Bildirib ki, Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyev əhalinin sağlamlığının qorunmasına böyük əhəmiyyət verir, bu baxımdan Almaniyaadakı azərbaycanlı həkimlərin təcrübəsindən istifadə olunmasına çox böyük ehtiyac var. Gənc azərbaycanlı həkimlərin Almaniya təhsil alması və təcrübə keçməsi iki ölkənin

səhiyyə sistemi arasındakı əməkdaşlığa ciddi töhfədir.

Azərbaycan səhiyyə nazirinin müavini Nadir Zeynalov və ADDF icraçı direktoru Əkrəm Abdullayev də çıxışlarında Almaniyaadakı azərbaycanlı həkimlərin fəaliyyətini və Azərbaycan diasporuna verdikləri töhfələri yüksək qiymətləndirdiklərini söyləyiblər.

Əmək və Əhalinin Sosial Müdafiəsi Nazirliyinin Reabilitasiya və istehsalatın təşkili departamentinin Keyfiyyətə nəzarət şöbəsinin müdiri Bahadur Rzayev «Azərbaycanda əlilliyi olan şəxslər üçün reabilitasiya xidmətlərinin təşkili», İcbari Tibbi Sığorta üzrə Dövlət Agentliyinin Strateji təhlil departamentinin rəhbəri Araz Nəsirov «Azərbaycan səhiyyəsinin inkişafında icbari tibbi sığortanın rolu», Oberstein xəstəxanasının Kardiologiya klinikasının direktoru, professor Natiq Həsənov «Almaniyada kardiologiyanın təşkili və müasir müalicə metodları», Essen Universitet Klinikasının şöbə müdiri, professor Ramazan Cabbarlı «Beyin anevrizmlərinin müalicəsi» mövzularında məruzələrlə çıxış ediblər.

Sonra forumda Almaniya çalışan elm adamlarının fəaliyyətini əks etdirən təqdimatlar olub və elmi nailiyyətlər ətrafında geniş fikir mübadiləsi aparılıb.

Kistoz Fibroz Gününə həsr olunmuş dəyirmi masa keçirilib

Ölkəmizdə illik doğum sayı təxminən 150 minə yaxındır. Kistoz fibroz xəstəliyinin rastgəlmə tezliyi isə 5 mində birə bərabərdir. Hər il Azərbaycanda bu xəstəliklə təxminən 30 nəfər doğulur. Lakin il ərzində bu sayda xəstə qeydə alınmır. Azərbaycanda qeydiyyatda 50 nəfər kistoz fibroz xəstəsi var, onlardan bir nəfərin yaşı 18 yaşdan yuxarıdır.

Bunu **Səhiyyə Nazirliyinin pediatriya üzrə mütəxəssis-eksperti Erkin Rəhimov** 12 Mart — Kistoz Fibroz Gününə həsr olunmuş dəyirmi masada deyib.

Onun sözlərinə görə, həmin xəstəlikdən əziyyət çəkənlər 1930-cu illərdə bir yaşadək yaşayırdılar. Hazırda ümidverici müalicələr nəticəsində onların həyatı xeyli uzanıb.

«Xəstəliyin kliniki əlamətləri çox duzlu dəri, inadçı öskürək, tez-tez təkrarlanan ağciyər infeksiyaları, təkrarlanan sinus infeksiyaları, nazal polipoz, xırıltı və nəfəs darlığı, yaxşı iştahaya baxmayaraq, inkişafdan geri qalma, çəki artmaması, çoxsaylı və həcmli yağlı nəcis və ya bağırsaq peristaltikasında problemlərdir», — deyər E.Rəhimov qeyd edib.

«**Kistik Fibroz Xəstələrinə Yardım**» İctimai Birliyinin sədri **Səadət Bayramova** bildirib ki, kistoz fibroz autosom-resessiv yolla ötürülən, ən çox yayılmış irsi patologiyadır. Xəstəliyin əsas səbəbi 7-ci xromosomda yerləşmiş



gen mutasiyasıdır. Yer kürəsi əhalisinin hər 20 nəfərindən birində bu gen mutasiyası var və həmin şəxslər xəstəliyin daşıyıcısı hesab olunurlar. Hər iki valideyndən mutasiyalı genin ötürülməsi nəticəsində xəstə uşaq dünyaya gəlir. Bu zaman ekoloji vəziyyət, valideynin yaşı, spirtli içki, siqaret və dərman qəbulu heç bir rol oynamır. Mukovidosunun transmembran requlyasiyaedici genini daşıyan valideynlərin sağlam uşaq dünyaya gətirmə ehtimalı 25 faiz, xəstə uşaq ehtimalı 25 faiz, daşıyıcı uşaq ehtimalı isə 50 faizdir.

Dünya miqyasında 70-100 min arası kistoz fibrozlu xəstə olduğunu deyən S.Bayramova kişilərdə və qadınlarda xəstəliyin rastgəlmə tezliyinin eyni olduğunu bildirib. O, Azərbaycanda kistoz fibroz xəstəliyinin hansı tezlikdə rast gəlinməsinin hələ məlum olmadığını, xəstə-

lərin əksəriyyətinin paytaxtdan, az bir qisminin isə rayonlardan olduğunu diqqətə çatdırıb. Onun sözlərinə görə, xəstə sayının az olması kistoz fibrozun olmaması demək deyil, diaqnostikada müəyyən problemlərin mövcudluğunun göstəricisidir. Xəstələrin real sayı isə çoxdur.

Təşkilatın sədri «Kistoz Fibroz Xəstələrinə Yardım» İctimai Birliyinin xəstələrin ailələri və könüllü həkimlər tərəfindən yaradıldığını, 2017-ci ildə rəsmi qeydiyyatda alındığını söyləyib. O, təşkilatın təsis edilməsində məqsədin kistoz fibroz xəstəliyi ilə bağlı maarifləndirmə aparılmasından, həmin xəstəlikdən əziyyət çəkənlərə kömək edilməsindən ibarət olduğunu deyib. S.Bayramova Azərbaycanda martın 12-nin Kistoz Fibroz Günü kimi qeyd edildiyini də vurğulayıb.

Əmək və əhalinin sosial müdafiəsi naziri Sahil Babayev bildirib ki, əlillik

meyarları ilə bağlı normativ-hüquqi aktların təkmilləşdirilməsi aparılıb və həmin proses davam edəcək. İndiyədək əlillik meyarlarında kistoz fibrozun adı yox idi. İyulun 1-dən qüvvəyə minəcək əlillik meyarları və onların verilməsi qaydasının Avropa İttifaqının direktivlərinə, ən yaxşı beynəlxalq təcrübəyə uyğunlaşdırılması baxımından böyük normativ-hüquqi paket hazırlanıb. Ümumdünya Səhiyyə Təşkilatı həmin sənədi tam şəkildə araşdırıb, müsbət rəy bildirib. İki ilə yaxın müddət ərzində bütün dövlət qurumları bu sahədə iş aparıb. İyulun 1-dən kistoz fibroz xəstəliyi bir meyar kimi müəyyən ediləcək və bu, uşaqların əlilliyinin əldə edilməsi prosesini sürətləndirəcək.

Nazirin sözlərinə görə, on dörd uşağın kistoz fibrozla bağlı təyinatı aparılıb: «Proses davam edir və onu sürətli şəkildə yekunlaşdırmaq vacibdir, çünki sağlamlıq imkanları məhdud uşaqları olan ailəyə həmin meyar üzrə təyinat aparıldıqdan sonra maliyyə dəstəyi olaraq 200 manat müavinət, təqaüd olaraq isə əlavə 200 manata yaxın vəsait təyin olunur. Bu, həmin uşaqların müəyyən xərclərini qarşılamağa imkan verəcək».

Dəyirmi masada həmçinin səhiyyə nazirinin müavini İlqar Qasimov, Əmək və Əhalinin Sosial Müdafiəsi Nazirliyinin, Milli Məclisin Səhiyyə Komitəsinin, İcbari Tibbi Sığorta üzrə Dövlət Agentliyinin nümayəndələri iştirak ediblər.

Toplantıda xəstələrin mövcud vəziyyəti, beynəlxalq təcrübə, həyatı vacib dərman preparatları ilə təminatının təzələşməsinin həlli yolları müzakirə olunub.

Tədbir təqdimat və müzakirələrlə davam edib.

«Tədqiqat etikası və etik komissiyaların fəaliyyəti»

Bu mövzuda baza təlimləri keçirilib



Ümumdünya Səhiyyə Təşkilatının dəstəyi ilə, Türkiyənin Hacettepe Universiteti Bioetika Tədqiqat və Təlim Mərkəzi ilə əməkdaşlıq çərçivəsində Tibbi Ərazi Bölmələrini İdarəetmə Birliyi (TƏBİB) Yeni Klinikada «Tədqiqat etikası və etik komissiyaların fəaliyyəti» mövzusunda baza təlimləri təşkil edib.

Təlimlər ölkəmizdə tibb sahəsində tədqiqat etikası istiqamətində olan problemlərin həlli üçün tədqiqatçıları beynəlxalq araşdırma standartları ilə tanış etmək, sahə üzrə mütəxəssislərin bilik və bacarıqlarını təkmilləşdirmək, müvafiq təlimatlar və metodik tövsiyələr vermək məqsədi daşıyır.

Tədbirdə TƏBİB-in İdarə Heyətinin sədri vəzifəsini icra

edən Vüqar Qurbanov, Azərbaycan Respublikası səhiyyə nazirinin müavini Nadir Zeynalov, Türkiyə Respublikasının Azərbaycandakı fəvqəladə və səlahiyyətli səfiri Cahit Bağcı, Milli Məclisin Səhiyyə komitəsinin sədri, millət vəkili Əhliman Əmiraslanov, İcbari Tibbi Sığorta üzrə Dövlət Agentliyinin Strateji təhlil departamentinin rəhbəri Araz Nəsirov, Ümumdünya Səhiyyə Təşkilatının Azərbaycandakı nümayəndəliyinin əməkdaşı Halil İbrahim Durak, Hacettepe Universiteti Bioetika Təlim və Tədqiqat Mərkəzinin rəhbəri Nüket Örnək Büken, əlaqədar ali təhsil müəssisələrinin və elmi tədqiqat institutlarının rəhbər şəxsləri iştirak ediblər.

TƏBİB-in İdarə Heyətinin

sədri vəzifəsini icra edən Vüqar Qurbanov son illərdə səhiyyənin təkmilləşdirilməsi istiqamətində dövlət siyasətindən, Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevin səhiyyə sahəsində apardığı məqsədyönlü islahatlardan danışıb. Ölkəmizin həm struktur, həm də keyfiyyət baxımından yeni səhiyyə modelinə keçdiyini qeyd edən V.Qurbanov tibbin inkişafının, müayinə və müalicə metodlarının təkmilləşdirilməsinin məhz keyfiyyətli və beynəlxalq standartlara uyğun elmi tədqiqatların aparılması nəticəsində meydana gəldiyini bildirib.

Səhiyyə nazirinin müavini Nadir Zeynalov ölkəmizdə həyata keçirilən səhiyyə siyasətindən, yüksək keyfiyyətli tibb xidmətinin göstərilməsi üçün elmi araşdırmaların vacibliyindən, bu tədqiqatlarda dünyada qəbul edilmiş bioetika prinsiplərinə riayət olunmasının zəruriliyindən danışıb.

Çıxış edən Əhliman Əmiraslanov, Cahit Bağcı, Halil İbrahim Durak və Nüket Örnək Büken təlimlərin məqsədi, tibb sahəsində tədqiqat etikasının mahiyyəti, problemlərin həll edilməsi üçün tədqiqatların, eləcə də beynəlxalq əməkdaşlığın əhəmiyyətindən söhbət açıblar.

Araşdırmalar zamanı dünyada bu sahədə qəbul olunmuş konvensiyalara əməl edilməsinin zəruriliyi vurğulanıb.

ATU ilə Təbriz Tibb Elmləri Universiteti arasında əməkdaşlığa dair yeni sənəd hazırlanıb



Azərbaycan Tibb Universitetində (ATU) Təbriz Tibb Elmləri Universitetinin İnnovasiya Mərkəzindən gələn qonaqlarla görüş keçirilib. Toplantıda iki təhsil müəssisəsinin rəhbərləri arasında qarşılıqlı əməkdaşlıq məsələləri müzakirə olunub.

Universitetin mətbuat xidmətindən verilən məlumata görə, ATU-nun rektoru, professor Gəray Gəraybəyli Təbriz Tibb Elmləri Universiteti ilə Azərbaycan Tibb Universiteti arasında mövcud saziş əsasında uğurlu fəaliyyətdən danışıb. Bu ali məktəblərin bir neçə ildir ki, aktiv şəkildə əməkdaşlıq etdiyini, həm tələbə, həm akademik heyət üzvləri mübadiləsinin aparıldığını bildirib. Rektor universitetlər arasında anlaşma memorandumuna əlavə olaraq, innovasiya və elmi tədqiqatların birgə aparılmasına dair yeni sənədin hazırlandığını, onun hər iki müəssisə üçün əməkdaşlıqda yeni imkanlar yaradacağından əmin olduğunu qeyd edib.

Təbriz Tibb Elmləri Universitetinin İnnovasiya Mərkəzinin direktoru professor Südəbə Davaran hazırlanan yeni sənədin iki universitet arasında elmi əlaqələrin gücləndirilməsi baxımından mühüm əhəmiyyət kəsb etdiyini vurğulayıb. Müasir dünyada təhsilin inkişafının yeni texnologiyalar və yeni məhsullar istehsalı ilə yanaşı addımladığını qeyd edən qonaq bildirib ki, pandemiya dövründə tibb sahəsində innovativ yeniliklərin önəmi bir daha ortaya çıxıb. İki universitet arasında yeni əməkdaşlıq nanotexnologiyalar, eczacılıq sahəsində də birgə elmi tədqiqatların aparılmasına imkan verəcək.

Sonra tərəflər arasında qarşılıqlı əlaqələrin gücləndirilməsi, müstəqil elmi araşdırmaların aparılması, ortaq tədbirlərin təşkili və digər məsələlərlə bağlı müzakirələr aparılıb.

Qeyd edək ki, iki gün davam edən səfər zamanı Təbriz Tibb Elmləri Universitetinin İnnovasiya Mərkəzinin nümayəndələri ATU-nun klinikaları, müxtəlif kafedraları ilə tanış olub, Əczaçılıq fakültəsini və laboratoriyalarını ziyarət ediblər.

ATU-nun əməkdaşları 22-ci Beynəlxalq Cərrahiyyə Konqresində çıxış ediblər



Bu günlərdə Türkiyənin Antalya vilayətində 22-ci Beynəlxalq Cərrahiyyə Konqresi keçirilib. Dünyanın müxtəlif ölkələrindən olan mütəxəssislərin qatıldığı tədbirdə Azərbaycan Tibb Universitetinin (ATU) əməkdaşları da iştirak ediblər. Cərrahiyyənin bütün sahələrini əhatə edən konqresdə endokrinoloji, bariatrik, təcili cərrahiyyə, yırtıq cərrahiyyəsi, abdominal və torakal cərrahiyyə mövzularında elmi təqdimatlar keçirilib.

Universitetin mətbuat xidmətindən bildirildiyinə görə, ATU-nun Ümumi cərrahlik kafedrasının professoru Novruz Hacıyev 15-dən çox azərbaycanlı cərrahın yer aldığı nümayəndə heyəti

adından konqresdə çıxış edib.

Elmi toplantıda ATU-nun I Cərrahi xəstəliklər kafedrasının assistenti, tibb üzrə fəlsəfə doktoru Azər Hübətov «Tiroid düyünlərinin dəyərləndirilməsində elastografiyanın rolu» mövzusunda məruzə edib. O, həmçinin apardığı tədqiqatların nəticələrinə dair dörd poster çıxışını da təqdim edib. A.Hübətov tiroidektomiya əməliyyatı ağırlaşmaları, hipokalsemiyanın səbəbləri, Azərbaycanın endemik və qeyri-endemik bölgələrində tiroid düyünlərinin malıqnizasiya riski və s. mövzularda fikirlərini həmkarları ilə bölüşüb.

Professor Novruz Hacıyev də konqresdə yayılmış peritonitlə bağlı təqdimatla çıxış edib.

Kim donor ola bilər?

Mütəmadi qan vermək həm bir həyatı xilas etmək deməkdir, həm də insan orqanizmi üçün olduqca faydalıdır. Çünki qan vermək baş ağrıları, yüksək təzyiq kimi problemləri aradan qaldırır, infarkt və xərçəng riskini azaldır, eyni zamanda, qan hüceyrələrinin təzələnməsinə səbəb olur.

AZƏRTAC xəbər verir ki, Mərkəzi Qan Bankının müdir müavini Xəyalə Qafarovanın dediyinə görə, səhhətində problem olmayan 18-65 yaş arası hər bir şəxs qan verə bilər: «Əgər donor ilk dəfə müraciət edərsə, onun yaşı 60-dan aşağı olmalıdır. Daimi qan verən donor isə 65 yaşınadək bunu edə bilər. Daimi donor 65 yaşdan sonra da qan vermək üçün müraciət edərsə, ildə yalnız bir dəfə qan verə bilər».

Qan vermək üçün boy və çəki uyğunluğu olmalıdır. Bəzi xəstəliklərin daşıyıcıları da donor ola bilməz. «Donorluqdan

imtina kriteriyaları iki yerə bölünür: müvəqqəti və daimi. Müvəqqəti imtina ötür keçə bilən bir səbəbə görə olur. Məsələn, dərman preparatları qəbul edən, antibiotik müalicəsi alanlar müəyyən müddətdən sonra qan verə bilərlər. Cərrahi əməliyyat olunanlara, tatu və pirsinq



etdirənlərə bir ildən sonra qan verməyə icazə olar. Hepatit B, C və sifilis xəstəliyi keçirənlər, orqan köçürülmüş şəxslər daimi imtina kriteriyalarına aiddir», — deyər hematoloq əlavə edib.

Şəkərli diabet xəstələri insulin qəbul etmirlərsə, qan verə bilərlər. Epilepsiya xəstəliyi keçirənlər isə yalnız üç ildən sonra donor ola bilərlər.

Bənövşəyi Rəng Günü: «Biz fərqli deyilik»

Epilepsiya qədim tarixə malik və indiyə qədər tam müalicəsi tapılmayan xəstəliklərdən biridir. Onun əsas və yeganə əlaməti təkrarlanan epileptik tutmalardır. Xəstəlik zamanı beyin qabığının müəyyən sahəsində — epileptogen ocaqda neyronlar sinxron şəkildə oyanır.

mişdi. Kessidi xəstəlik barədə yayılan mifləri dağıtmaq üçün «Bənövşəyi gün» yaratmağa nail olub. Onun başladığı təşəbbüsü əvvəlcə Kanadadakı Yeni Şotlandiya Epilepsiya Assosiasiyası dəstəkləyib, ardınca isə dünyanın başqa təşkilatları da ona tərəfdar çıxıblar. Bundan bir il sonra 100 min tələbə,

yarmarka, konsert və idman yarışları vasitəsilə xəstələr üçün vəsait yığılır. Həmin gün bütün dünyada keçirilən bu beynəlxalq tədbir epilepsiya haqqında məlumatlılığı artırmağa xidmət edir.

Ümumdünya Səhiyyə Təşkilatının məlumatına görə, dünyada 65 milyon nəfər, yəni yer kürəsi əhalisinin 1 faizə qədəri epilepsiyadan əziyyət çəkir. Onlardan yalnız 25 faizi adekvat müalicə alır. Müasir dərmanlar 70 faiz halda xəstələrin ürək tutmalarından tamamilə xilas olmasına imkan verir. Həmin preparatlar səmərəli olmaqla yanaşı, az toksiki təsirə malikdir, əhval-ruhiyyəyə və psixikaya təsir etmir. Epilepsiya xəstələri təhsil alır, işləyir, ailə qurur, dünyaya sağlam övlad gətirir və tam normal həyat yaşayırlar.

Xroniki nevroloji xəstəlik olan epilepsiyaya mübtəla olanlar qəflətən baş verən qıcolmalarla üzləşirlər. Vaxtilə həmin xəstəlikdən Yuli Sezar, Nostradamus, Dante Aligeri, Napoleon Bonapart, Makedoniyalı İsgəndər, Fyodor Dostoyevski, Alfred Nobel, Vinsent van Qoq və başqa məşhurlar da əziyyət çəkiblər.



International Epilepsy Day

Bəzən Bənövşəyi Rəng Günü də adlandırılan Epilepsiya Xəstələri Günü ilk dəfə 2008-ci il martın 26-da qeyd olunub.

Həmin il epilepsiyadan əziyyət çəkən doqquz yaşlı qız Meqan Kessidi özünün başqalarından heç də fərqlənmədiyini göstərməyə qərar verib. O, xəstəliyin ətrafdakıların tərəfindən dəliliyin yüngül forması kimi qəbul olunduğunu hiss et-

100-ə yaxın ictimai birlik və 100-dən artıq məşhur siyasətçi həmin təşəbbüsə qoşulub. Toronto da məşhur televiziya qülləsini həmrəylik əlaməti olaraq bir axşam bənövşəyi rəngə boyayıblar.

Martın 26-da dünyanın müxtəlif ölkələrində xəstəlik və ona göstərilən ilk yardım haqqında informasiyalar yayılır. Bundan başqa, keçirilən hərrac,

«Pediatrik immunologiya və infeksiya xəstəlikləri» mövzusunda beynəlxalq elmi konfrans keçirilib

Dövlət Gömrük Komitəsinin Tibbi Xidmət İdarəsinin (DGK TXİ) Elmi-Təcrübi və Tədris Mərkəzinin və Mərkəzi Gömrük Hospitalının (MGH) birgə təşkilatçılığı ilə Ümumdünya İmmunitet Günüə həsr olunmuş «Pediatrik immunologiya və infeksiya xəstəlikləri» mövzusunda beynəlxalq elmi konfrans keçirilib.

Pediatri, neonatoloq, immunoloq, anestezioloq-reanimatoloq, infeksiyoz, uşaq cərrahı və revmatoloqların iştirak etdiyi konfransın açılışında MGH-nin rəisi Elman Məmmədov və DGK TXİ-nin rəis müavini İsmayıl Əfəndiyev çıxış edərək, uşaq xəstəliklərinin erkən diaqnostika və müalicə işinin təşkili sahəsində beynəlxalq elmi tədqiqatların nəticələrinin araşdırılması, beynəlxalq təcrübənin öyrənilməsi, eləcə də yerli və xarici mütəxəssislər arasında təcrübə mübadiləsi aparılmasının çox mühüm əhəmiyyətə malik olduğunu diqqətə çatdırıblar.

Səhiyyə Nazirliyinin mütəxəssis-ekspertləri, həkim-neonatoloq Rüstəm Hüseynov, həkim-pediatri Erkin Rəhimov, Türkiyənin Sağlq Bilimləri Universiteti Başakşehir Çam və Sakura Xəstəxanasının professoru Merih Çetinkaya çıxış edərək mövzunun aktuallığını vurğulayıblar, immun sistem və infeksiya xəstəlikləri arasındakı əlaqə barədə danışıblar.

K.Fərəcova adına Elmi Tədqiqat Pediatriya İnstitutunun direktoru Allahverdi Musayev və Sağlq

Bilimləri Universiteti Başakşehir Çam və Sakura Xəstəxanasının professoru Merih Çetinkayanın moderatorluğu ilə «Uşaqlarda immun sistemin formalaşması», Səhiyyə Nazirliyinin mütəxəssis-eksperti Erkin Rəhimov və Ankara Universiteti Tibb Fakültəsinin professoru Nazan Çobanoğlunun moderatorluğu ilə «Uşaqların immun sisteminə yaranan problemlər», MGH-nin pediatri-neonatoloq-reanimatoloq Təranə Göyüşova və professor Merih Çetinkayanın moderatorluğu ilə «Vaksinasia», MGH Pediatriya və neonatologiya şöbəsinin rəisi Telman Aytayev və Ege Universiteti Tibb fakültəsinin pediatri-immunoloq Neslihan Karacanın moderatorluğu ilə «Limfadenopatiyalı uşaqlara yanaşma», Səhiyyə Nazirliyinin mütəxəssis-eksperti Rüstəm Hüseynov və Ankara Universiteti Tibb fakültəsinin neonatoloq-reanimatoloq Emel Okulunun moderatorluğu ilə «İnfeksiyaya nəzarət tədbirləri», Mərkəzi Klinik Xəstəxanasının Pediatriya və neonatologiya şöbəsinin müdiri Sevda Əsədova və İstanbul Mədəniyyət Universiteti Tibb fakültəsinin professoru Fəhri Ovalının moderatorluğu ilə «İnfeksiyalara müasir yanaşma» panellərində müzakirələr aparılıb.

İki gün davam edən konfransda Türkiyə və Azərbaycanın professor-həkim heyəti tərəfindən 6 paneldə ümumilikdə 17 məruzə dinlənilib.

Ümumdünya Səhiyyə Təşkilatı (ÜST) və Avropa İttifaqı tərəfindən «Sağlamlıq üçün Həmrəylik Təşəbbüsü» layihəsi çərçivəsində Azərbaycan Tibb Universitetinin və ölkəmizdə fəaliyyət göstərən tibb kolleclərinin tələbələri arasında «Əl yuma və steril əlcək geyinmə» müsabiqəsi keçirilib.

Nəticələrə əsasən, 2 nömrəli Bakı Baza Tibb kollecinin tələbəsi Firuzə Bayramova ölkə üzrə 2-ci yerə layiq görülüb.

Əl yuma və steril əlcək geyinmə



ÜST-nin Azərbaycandakı nümayəndəsi Hande Harmançı, ÜST-nin eksperti Ha-

lil İbrahim Durak qalibə sertifikat və mükafat təqdim ediblər.

2 nömrəli Bakı Baza Tibb Kolleci ÜST-nin təşəkkürnaməsi ilə təltif edilib

2 nömrəli Bakı Baza Tibb Kollecinin Ümumdünya Səhiyyə Təşkilatının (ÜST) Azərbaycandakı nümayəndəliyinin dəstəyi ilə yaradılmış təlim mərkəzində «Sağlamlıq üçün həmrəylik təşəbbüsü» və «COVID-19 əleyhinə vaksinasiyaya dəstək» layihələri çərçivəsində «Təməl Həyat Dəstəyi» və «Vaksinasia» mövzularında təlimlər keçirilib.

Kollecın ÜST-nin «Təlimçi sertifikatı»na layiq görülən müəllimləri tərəfindən aparılan təlimlərdə 300-ə yaxın həkim və orta tibb işçisi iştirak edib. Həm nəzəri, həm də praktik hissədən ibarət təlimlərin sonunda yetəri bal toplayanlara sertifikatlar təqdim olunub.

Pandemiya dövründə Səhiyyə Nazirliyinin göstərişinə əsasən kollecın müəllimləri COVID-19 infeksiyası əleyhinə vaksinlərin daşıma, saxlanma və vurulma qaydaları haqqında da təlimlər keçiblər. Təlimlərdə Bakıda və müxtəlif rayonlarda tibb müəssi-



Avropa Komissiyası koronavirusa yoluxmanın qarşısını almaq üçün «AstraZeneca» Böyük Britaniya-İsveç istehsalı olan «Evuşeld» preparatının bu qitədə istifadəsini təsdiqləyib. Bu barədə Avropa Dərman Agentliyi (ADA) məlumat yayıb.

Bundan əvvəl, ADA-nın İnsan üçün Dərmanlar Komitəsi «Evuşeld»in böyüklərdə və ən azı 40 kiloqram çəkisi olan 12 yaşdan yuxarı yeniyetmələrdə istifadəsi üçün qeydiyyat şəhadətnaməsinin verilməsini tövsiyə etmişdi. İndi isə Avropa İttifaqının tənzimləyicisi Avropa Komissiyasının preparatın istifadəsinə artıq icazə verdiyini bildirib.

«Evuşeld» iki monoklonal anticismin - tixagevimab və silgavimabın qarışığından hazırlanıb. ADA-ya görə iki inyeksiya yolu ilə tətbiq edilən preparat altı aya qədər koronavirus infeksiyasına yoluxmanın qarşısını almaqda effektivdir və adətən yüngül formada özünü büruzə verən az sayda yan təsirlərə malikdir.

Xatırladaq ki, ötən ilin dekabr ayında ABŞ-ın Qida məhsullarının və dərmanların keyfiyyətinə sanitar nəzarət agentliyi (FDA) də immun sistemi zəif olan, müəyyən xəstəlik, yaxud immunsupressiv dərman preparatlarının qəbulu səbəbindən vaksinasia yolu ilə COVID-19-a immun cavab verməyən insanlarda, eləcə də vaksinin ciddi yan təsirlər yaratdığı şəxslərdə «Evuşeld»in istifadəsinə icazə vermişdi. FDA-nın tövsiyəsinə görə, «Evuşeld»i koronavirusa yoluxmamış və yaxın vaxtlarda COVID xəstəsi ilə təmasda olmamış insanlarda istifadə etmək olar.



sələrində, eləcə də Ədliyyə Nazirliyinin, Daxili İşlər Nazirliyinin, Fövqəladə Hallar Nazirliyinin, Sərhəd Qoşunlarının tibb idarələrində, Mərkəzi Gömrük Hospitalında çalışan orta tibb işçiləri (1300 nəfərə yaxın) iştirak ediblər və sertifikat alıblar.

ÜST-nin Azərbaycan nümayəndəliyi həmin layihələrdə davamlı tibbi təhsil sahəsində dəstəyə görə 2 nömrəli Bakı Baza Tibb Kollecinə təşəkkürnamə ilə təltif edib.

Azərbaycanda hər bir milyon əhalinin 700-800 nəfəri böyrəklərin xroniki xəstəliyindən əziyyət çəkir



Səhiyyə Nazirliyinin mütəxəssis-eksperti, nefroloq Fəriz Babayev böyrəklərin xroniki xəstəliyi, onun əlamətləri, yaranma səbəbləri, həmçinin xəstəliyin gizli inkişafı zamanı patoloji hallarla əlaqədar sualları cavablandırır.

— Böyrəklərin xroniki xəstəliyi müxtəlif səbəblərdən böyrəklərin funksiyasının tədricən itməsi və təkrar bərpa olunması ilə nəticələnən patoloji haldır. Bu xəstəliyin yaranma səbəbləri 26-28 faiz halda qlomerulonefritlə (böyrək yumaqcıqlarının (glomerulus) zədələnməsi ilə xarakterizə olunan xəstəlik), 23-27 faizi şəkərli diabetlə, 15-16 faizi arterial hipertoniya xəstəliyi (sistolik qan təzyiqinin artması sindromu) ilə, 13-15 faizi xroniki pielonefritlə (böyrək parenximasının və böyrək leyeninə süst gedikli, arabisir kəskinləşmə verən bakterial iltihabi xəstəliyi), 4-6 faizi polikistoz xəstəliyi (yumurtalıq funksiyasının pozulması ilə müşayiət olunan poliendokrin sindrom) ilə, 4-5 faizi uroloji, 2-3 faizi isə digər səbəblərlə əlaqədardır.

— **Azərbaycanda bu xəstəlikdən nə qədər adam əziyyət çəkir?**

— Xroniki böyrək xəstəliklərinin statistikasi bir milyon əhaliyə nəzərən hesablanır. İnkişaf etmiş ölkələrdən Yaponiyada, Almaniyada bir milyon əhaliyə 1000-1200, hətta 1800 böyrək çatışmazlığı olan xəstə düşür.

Azərbaycanda isə bu rəqəm 700-800 nəfər civarındadır. Onlardan 40-45 faizi (təxminən 3700 xəstə) böyrəklərin xroniki xəstəliyi səbəbindən hazırda aktiv formada böyrək əvəzedici terapiyanın (BÖT) bir növü olan proqram hemodializ müalicəsi qəbul edirlər.

Xroniki böyrək xəstələri vaxtında həkimə müraciət edərək narahatlıqlarının qarşısını ala bilərlər. Bu xəstələr müəmmadi həkim nəzarəti altında qalırlar.

Qeyd edirəm ki, ölkəmizin şəhər və rayonlarında fəaliyyət göstərən 43 hemodializ mərkəzi 800 «süni böyrək» cihazı ilə təchiz olunub. Xəstələrə 256 həkim-nefroloq və 458 tibb bacısı xidmət göstərir.

— **Xəstəliyin əlamətləri hansılardır?**

— Bu xəstəliyin subyektiv və obyektiv əlamətləri var. Subyektiv simptomlara ümumi zəiflik, halsızlıq, iştahasızlıq, yuxunun pozulması, dəri qaşınması, sidinin miqdarının azalması, aşağı ətraflarda ödemlər, ürəkbulanma, qusma, özəle qıcolmaları, oynaqalarda ağrı, arterial təzyiqin vaxtaşırı artması və s. aiddir. Obyektiv simptomlara anamnez, instrumental, laborator müayinələrin nəticələrinə əsasən qanda kreatininin, sidik cövhərinin, qalıq azotun, sidik turşusunun sə-

viyyəsinin artması, elektrolit (K, Na, Ca, F) və turşu-qələvi balansının pozulması, anemiyanın yaranması halları daxildir.

— **Böyrəklərin funksiyasının itməsinə nə səbəb olur?**

— Anadangəlmə böyrək qüsurları, böyrəklərin iltihabi xəstəlikləri, immun xəstəlikləri, hər hansı maddələrlə zəhərlənmələr, anadangəlmə uroloji patologiya, böyrək daşı xəstəliyinin müalicəsinin uzun müddət düzgün aparılmaması və s. böyrək çatışmazlığına səbəb olan amillərdir. Ona görə də hansısa böyrək xəstəliyi olan xəstə hətta böyrək çatışmazlığı olmayan da belə, ildə heç olmasa iki dəfə yoxlanılmalıdır.

Xəstəliyin ilk mərhələlərində dərman müalicəsi ilə böyrək çatışmazlığının sonrakı inkişafının və gözlənilən ağırlaşmaların qarşısını almaq mümkündür. Lakin konservativ müalicə effektiv olmadığı hallarda böyrəklərin artıq itirilmiş funksiyalarını əvəz edə biləcək müalicə üsulları tətbiq olunur.

— **Böyrəklərin xroniki xəstəliyinin gizli inkişafı zamanı hansı ağır patoloji hallar ola bilər?**

— Xəstəliyin ilkin mərhələlərində konservativ müalicə tətbiq edilir. Böyrəklərin xroniki xəstəliyi aşkar olunan xəstələrdə ürək-damar çatışmazlığı, beyin qan dövrəni pozulmaları (ensefalopatiya), mədə-bağırsaq pozulmaları və intoksikasiya halları yaranır. Eyni zamanda, bütün xəstələrdə qanda kreatininin səviyyəsi yüksək olduğu qeyd edilir. Böyrəklərin xroniki xəstəliyi olan xəstələrdə şəkərli diabet də varsa, qanda kreatinin səviyyəsi 5 mqdl-dən, digər xəstələrdə isə 6 mqdl-dən yüksək olduğu halda böyrək əvəzedici terapiya müalicə növü seçilir.

Yeni doğulan körpələrdə sarılığın erkən təyin edilməsi və nəzarətdə saxlanması çox vacibdir

Səhiyyə Nazirliyinin mütəxəssis-eksperti Aygün Rüstəmxanlı körpələrdə sarılıq əlamətləri, patoloji sarılıq və onun müalicəsi ilə əlaqədar sualları cavablandırır.

— **Aygün xanım, ana südü sarılığı nədir?**

— Ana südünün tərkibində bəzi maddələrin artıqlığı və ya ana südünün azlığı ilə bağlı körpədə sarılıq meydana çıxar bilər. Buna yenidoğulmuşların hiperbilirubinemiyası və ya ana südü sarılığı deyilir. Körpənin dərisinin rəngində bu əlamət, adətən, öz-özünə keçir gedir. Lakin belə uşaqları həkim nəzarətində saxlamaq çox önəmlidir. Bu hal uzananda sarılıqlı körpələrin müalicəsi ilə yanaşı, lazım gəldikdə, onların davamlı monitorinqi də aparılmalıdır. Bu məsələdə, bir tərəfdən, müalicə tələb olunanda onu gecikdirmək olmaz, digər tərəfdən, lazımsız və erkən müdaxilələr də əhəmiyyətsiz və zərərli ola bilər.

— **Yeni doğulmuş körpələrdə sarılığa hansı hallarda rast gəlinir?**

— Sarılıq yenidoğulmuşlarda tez-tez rast gəldiyimiz bir simptomdur. Bəzəndə infeksiyalar zəminində yaranmış qan parçalanması, yenidoğulmuş xolestazi, yenidoğulmuşun sidik yolu infeksiyası, mümkün ola bilən hər hansı mexaniki proseslər, inkişaf qüsurları, irsi və metabolik, endokrin xəstəliklər yenidoğulmuşda yaranmış sarılığın səbəbi kimi qiymətləndirilir. Həmin əlamətin hansı səbəbdən yaranmasını həkimlər diqqətdə saxlamalı və ailələri məlumatlandırmalıdır.

Fizioloji və keçici sarılıq dövrü müxtəlif infeksiyalara bağlı xəstəliklərdə, dərman müalicəsi qəbul edənlərdə, düzgün və yetərli qidalandırılmayan körpələrdə, vaxtından erkən doğulmuşlarda daha çox və dəyişkən ola bilər. Vaxtında doğulmuşların təqribən yarısında, vaxtından qabaq doğulmuşların isə 70-80 faizində sarılıq müşahidə edilə bilər.

— **Hansı halda sarılıq patoloji sayılır?**

— Patoloji sarılıq uşaq doğulandan dərhal sonra inkişaf edir. Bəzi laborator və klinik əlamətlər olduqda sarılığın patoloji olması ehtimalı ilə müayinələr aparılmalıdır. Qan müayinəsində bilirubin səviyyəsi 5 mqdl olarsa, bu zaman dəridə gözlə görülə bilən sarılıq müşahidə olunacaq. Bu rəqəm ilk gündən təyin olunsay, yenidoğulmuş körpənin sarılığının dəyərləndirilməsi üçün hansı risk qrupuna aid olması



müəyyənəndirilməlidir. Yüksək, orta və aşağı risk qruplu yenidoğulmuşlar bilirubin izlənməsi üçün tərtib olunmuş xüsusi cədvəllərə əsasən nəzarətdə götürülməlidir.

— **Bu zaman ailələr nəyə diqqət yetirməlidirlər?**

— Qeyd edirəm ki, sarılığın müalicəsinə bəzən ilk gün, ilk saatlardan, bəzən isə evə yazıldıqdan da sonra müayinə zamanı qan təhlillərinə əsasən başlanıla bilər. Ailələr əsasən körpənin yetərli qidalanması, aktivliyi, fizioloji aktların — sidik və nəcis ifrazının adekvatlığı, nəcisin rəngi, sayı və s. diqqət etməlidirlər. Onlar həkimin təyin etdiyi vaxtdan gec olmayaraq körpəni müayinəyə aparmalıdır.

— **Sarılığın müalicəsində hansı önəmli məqamlar var?**

— Yenidoğulan körpələrdə sarılığın erkən təyin olunması və nəzarətdə saxlanması olduqca vacibdir. Sarılığın müalicəsində daha çox fototerapiyadan istifadə edilir. Bunun körpə üçün zişansız olmasını, fəsadının olmayacağını həkim hər bir ailəyə izah etməlidir. Məsələn, 20 günlük, fiziki inkişafı, çəki artımı, aktivliyi normal olan körpənin sarılığı varsa, eyni zamanda, nəcis rəngsizdirsə (axolikdir), bu hal diqqətdən yayınarsa, sağlması mümkün olmayan vəziyyət yarana bilər. Anadangəlmə xəstəlik olan «biliar atreziya» diaqnozu iki ay gecikdirilsə, xəstənin xilasını üçün erkən icra olunmalı «kasai» əməliyyatı da gecikmiş olacaq. Göründüyü kimi, nəcisin rəngsizliyi istiqamətvəridir. Bu kimi hallarda xəstələrin müalicəsində fototerapiya və digər müalicələr faydasız olacaq. Körpənin izlənilməsi zamanı fizioloji çəki itkisinin vaxtında bərpası, nəcis ifrazının sutkalıq sayının 3-4, sidik ifrazının 4-6 dəfə olması düzgün və yetərli qidalanmasına dəlalət edir.

Azərbaycanda uşaqlarda artıq çəki və piylənmənin risk amilləri üzrə tədqiqat aparılacaq

Səhiyyə Nazirliyi İctimai Səhiyyə və İslahatlar Mərkəzində (İSİM) Ümumdünya Səhiyyə Təşkilatının (ÜST) Avropa üzrə Regional Ofisinin Uşaqlarda Piylənməyə Nəzarət Təşəbbüsü (COSI) tədqiqatı ilə əlaqədar təlim keçirilib.

Nazirliyin mətbuat xidmətindən verilən məlumata görə, təlim Azərbaycanı aparlacaq həmin tədqiqatla bağlı mütəxəssislər hazırlamaq məqsədilə təşkil olunub.

Təlimdə İSİM-in direktoru Qəhrəman Haqverdiyev uşaqlar arasında artıq çəki və piylənmənin risk amillərinin öyrənilməsinə dair aparılan COSI tədqiqatının ölkəmizdə ilk dəfə keçirildiyini qeyd edərək deyib: «Mərkəzimiz tərəfindən son dövrlər aparılan sorğular göstərir ki, yeni növ koronavirus (COVID-19) pandemiyası əhalinin, o cümlədən uşaqların fiziki aktivlik və qidalanma vərdislərinə təsir edib. COSI tədqiqatı həmin təsirlərin səviyyəsinin, uşaqlar arasında artıq çəki və piylənmə dərəcəsinin öyrənilməsi ilə yanaşı, bu sahədə zəruri addımların, müvafiq tədbirlərin görülməsinə imkan verəcək».

ÜST-nin ictimai səhiyyə üzrə mütəxəssisi, qeyri-infeksiyon xəstəliklər üzrə proqram rəhbəri Elturan İsmayilov, ÜST-nin Avropa üzrə Regional Ofisinin nümayəndəsi Culiyan Vilyams, COSI-nin Qazaxıstan üzrə baş tədqiqatçısı Şınar Ab-

drəhmanova və COSI-nin Azərbaycan üzrə baş tədqiqatçısı Nabil Seyidov çıxış edərək, tədqiqatın tarixi, məzmunu və məqsədi barədə ətraflı məlumat veriblər. Bildirilib ki, Uşaqlarda Piylənməyə Nəzarət Təşəbbüsü 2005-ci ildə yaranıb və onun məqsədi məktəb yaşlı uşaqlar arasında artıq çəki və az çəki ilə bağlı tendensiyaları araşdırmaqdır. Bu tədqiqat ilk dəfə 2007-2008-ci illərdə 12 ölkənin mütəxəssislərinin iştirakı ilə keçirilib və 268 min uşağın çəkisi öyrənilib. Tədqiqatın 2019-cu ildə keçirilən V raundunda isə 400 mindən çox uşağın çəkisi müəyyən edilib.

Azərbaycan COSI sistemə 2020-ci ildə qoşulsay da, araşdırma aparılması COVID-19 pandemiyası səbəbindən baş tutmayıb.

Hazırda tədqiqatın 2021-2023-cü illərdə keçirilməsi nəzərdə tutulan VI raundu təşkil olunur və Azərbaycan da daxil olmaqla 40-a yaxın ölkə həmin tədqiqatda iştirak edir. İştirakçıların hər biri öz ölkəsi üzrə 6-9 yaşlı uşaqlar arasında sorğu məlumatlarını toplamalıdır.

Qeyd edək ki, COSI tədqiqatı Azərbaycanda ilk dəfə Səhiyyə Nazirliyi İctimai Səhiyyə və İslahatlar Mərkəzinin Təhsil Nazirliyi ilə əməkdaşlıq çərçivəsində və ÜST-nin metodologiyaları, beynəlxalq koordinasiya və dəstəyi ilə bu ilin aprel-may aylarında keçiriləcək.

Təyyar Eyvazov: «Əksər ölkələrdə immunomodulyatorlar istifadə edilmir»

Səhiyyə Nazirliyinin mütəxəssis-eksperti, infeksiyoz Təyyar Eyvazov immun sistemi, onu gücləndirmək yolları, xəstəliklərin yaranmasında rolu, peyvəndlənmənin vacibliyi barədə sualları cavablandırır.

— Təyyar müəllim, bildiyiniz kimi, Ümumdünya Səhiyyə Təşkilatının təşəbbüsü ilə 2002-ci ildən başlayaraq hər il martın 1-i Ümumdünya İmmunitet Günü kimi qeyd edilir. Ümumiyyətlə, immun sistemi, immunitet nədir?

— İmmunitet və ya immun sistemi orqanizmi xaricdən gələn bütün yad amillərdən (viruslar, bakteriya, göbələklər və s.) qoruyan və həmçinin bədəndəki fəaliyyətdən düşmüş və ya köhnəlmiş hüceyrələrin məhvini nəzarət edən sistemdir. Məsələn, immunitet bizi şiş hüceyrələrinin əmələ gəlməsindən qoruyur. İmmun hüceyrələrinin bədənin öz hüceyrələrini məhv etməməsi üçün immunoloji tolerantlıq mövcuddur.

İmmunitet anadangəlmə (qeyri-spesifik) və qazanılmış olur. Qazanılmış immunitet öz növbəsində passiv (zərdab vasitəsilə orqanizmə hazır anticişimləri yeridildikdə, yaxud anadan dölə bətdaxili və yenidöğulmuşə süd vasitəsilə ötürülən) və aktiv (xəstəliyi keçirdikdən sonra və ya vaksinasıyadan sonra formalaşan) olur.

— Zəif immunitet orqanizmdə hansı fəsadlar törədə bilər?

— İmmunitetin çatışmazlığı müxtəlif xəstəliklərin yaranmasına səbəb olur. Bu özünü ağır, təkrarlanan infeksiyalar kimi göstərir. Şiş əleyhinə immunitetin pozulması bədxassəli törəmələrin inkişafına «dəstək» olur. Bəzən immun hüceyrələr bədənin öz hüceyrələrini məhv etməyə başlayır — bunlar autoimmun xəstəliklərdir. İmmunitet sistemi bəzi maddələrə həddindən artıq reaksiya verdikdə allergik xəstəliklər yaranır.

Sağlam bir bədən immunitetin balanslaşdırılmış işləməsinə təmin edir. Bir insanın immun sistemində hansısa qüsür müəyyən olunmayıbsa, təkrarlanan uzunmüddətli bakterial, virus infeksiyaları və ya ağır yanaşı patolojiyalar yoxdursa, onu məqsədyönlü şəkildə «gücləndirməyə» ehtiyac yoxdur.

— İmmuniteti dərman vasitələri ilə gücləndirmək olurmu?

— Bu gün immunitetin stimullaşdırılması çox mübahisəli bir məsələdir. Əksər ölkələrdə immunomodulyatorlar istifadə edilmir, çünki bu dərmanların effektivliyi sübut olunmayıb. Terapevtik təsir bütün immun sistemə deyil, onun müəyyən bir həlqəsinə yönəldilməlidir. Bütövlükdə immunitetini gücləndirə bilən sehrli həblər, dərmanlar yoxdur. Müəyyən bir infeksiyaya qarşı immunitet yaratmaq üçün peyvəndləmə aparılır, immun çatışmazlıqlarda immunitetin çatışmayan həlqəsinə bərpa etmək üçün isə əvəzedici terapiya aparılır. Yalnız müəyyən xəstə qrupları immunoloji müayinədən sonra bu vasitələrdən istifadə etməlidirlər.

— Güclü immunitet bizi hansı xəstəliklərdən qoruyur?

— Qəfil xəstələnmək heç də «immunitetin azalması» demək deyil. Bu, bədənin qoruyucu xüsusiyyətlərinin zəiflədiyini göstərir. Bununla məşğul olmaq lazımdır, lakin immunitetlə hər şey qaydasındadır. Bəzən insanlar tez-tez baş verən kəskin respirator virus infeksiyalarını (KRVI) səhvən immunitet sistemindəki pozuntular kimi qəbul edirlər. Tez-tez xəstələnen uşaqlar ildə 4-6 dəfədən çox müxtəlif respirator infeksiyaları keçirirlər. Məsələn, uşaq bağ-

çasına gedən balacalar ilk günlərdən digər uşaqların florası ilə qarşılıqlı əlaqədə olur və xəstələnilirlər. Bu, patologiya deyil. Belə vəziyyətdə immunomodulyatorların qəbulu infeksiyanın dövrü alovlanması ilə müşayiət olunan yarımkəskin mərhələyə keçir.

Sağlam insanın immun sistemində müdaxiləyə ehtiyac yoxdur. Onun normal işləməsi üçün şərait yaratmaq lazımdır. Məsləhət görədim ki, insanlar immun sisteminin normal səviyyədə işləməsinə kömək edəcək bəzi amillərə diqqət yetirsinlər. İlk öncə, peyvənd cədvəlinə, o cümlədən illik qrip peyvəndinə laqeyd yanaşmasınlar. Həmçinin qida elementlərinin, vitaminlərin və mikroelementlərin miqdarı və tərkibinə diqqət yetirsinlər. Qeyd etmək istəyirəm ki, normal gecə yuxusu vacibdir, çünki bu zaman yeni immunitet hüceyrələr əmələ gəlir. Unutmamalıyıq ki, immunitet sisteminin zəifləməsinin səbəblərindən biri də stressdir. Orqanizmin müqavimətini tənzimləmək üçün immunitet, sinir və hormonal sistemləri daim qarşılıqlı əlaqədə işləyir. Yaxşı fiziki formada qalmaq, açıq havada daha çox vaxt keçirmək faydalıdır. Qan dövranı immunitet sistem hüceyrələrinin bədənin bütün guşələrinə çatmasına və qoruyucu funksiyasını yerinə yetirməsinə imkan verir. İstənilən yoluxucu xəstəlikləri vaxtında və tam şəkildə müalicə etmək lazımdır.

İmmunitet sistemi çox mühümdür, lakin az öyrənilən sahədir. Onun içində ciddi bir pozuntuya dair şübhələr varsa, həkimə müraciət etmək lazımdır, çünki bir pozuntu əmələ gəldiyi halda xüsusi müalicə tələb oluna bilər.

Sonda qeyd etmək istəyirəm ki, əhəlinin vaksinasıya prosesində fəal iştirakı COVID-19-a qarşı kütləvi immunitetin əldə edilməsinə səbəb olur.

Səhiyyə Nazirliyinin mütəxəssis-eksperti, infeksiyoz Təyyar Eyvazov mətbuata COVID-19-un hibrid variantı — «delta» və «omikron» ştamlarının qarışığı olan «deltakron» ştamı haqqında da məlumat verib. O deyib ki, hazırda daha çox «deltakron» və yaxud «stels-omikron» ştamları aktivlik göstərir: «Onların əvvəlki ştamlarla müqayisədə yoluxuculuq xüsusiyyətinin yüksək olduğu, lakin ağır xəstəlik törətmədiyi qeyd olunur. Həmin ştamlar Çin, Almaniya, Rusiya və başqa ölkələrdə sürətlə yayılır və dominantlıq səviyyəsinə çatır. Hətta «omikron» ştamına yoluxub sağalanlar da yenidən həmin ştamə yoluxa bilərlər».

Mütəxəssis-ekspert bildirib ki, «deltakron» ştamının törətdiyi infeksiya da «omikron» kimi çox yüngül və səthi keçir, ağciyər və aşağı tənəffüs yollarına, demək olar ki, düşmür: «Yeni ştam yuxarı tənəffüs yollarında özünü çox kiçik əlamətlərlə — burun axıntısı, öskürək, halsızlıq, nadir hallarda isə boğaz ağrısı ilə büruzə verir. Buna baxmayaraq, arxayınlaşmaq olmaz. Qadağalar aradan qaldırılsa da, bəzi yumşalmalar tətbiq edilsə də, bu, prosesin nəzarətdən çıxmasına səbəb olmur. Həmin proses, yəqin ki, davam edəcək və bir sıra ölkələrdə biz bunu görürük. Hətta bəzi ölkələrdə maskadan imtina edilməsinə icazə verilib. Buna baxmayaraq, yenə də diqqətli olmaq lazımdır, çünki əgər döviyyəyə yeni bir ştam daxil olarsa, təbii ki, yeni bir dalğa yaşana bilər. Buna görə yenə də dəyişməyən qayda öz aktuallığını qoruyur. Gigiyenaya əməl etmək, tibbi maska taxmaq və ön vacibi, üçüncü doza peyvənd olunmaq lazımdır».

Novruz bayramı, xoş əhval-ruhiyyə deməkdir. Bayram günlərində süfrələrimizi gözəl təamlar, dadlı yeməklər, cürbəcür şirniyyatlar bəzəyir. Ancaq bu, həm də çəki problemi, yağlı və şirin qidalar deməkdir. Novruzda doğru qidalanmaq mümkündürmü?

Bayramda süfrəyə müxtəlif cür təamlar düzəlsə də, bu o demək deyil ki, masanın üzərində olan bütün qida və şirniyyatlardan qəbul edilməlidir. Bu dövrlərdə, xüsusilə şəkərli diabet xəstələri öz qidalanmalarına fikir verməlidirlər.

Hər bir qidanı qədərində qəbul etmək məsləhətdir

Bu barədə Səhiyyə Nazirliyinin mütəxəssis-eksperti, həkim-terapevt Zakir Quliyev Instagram hesabındakı canlı yayımda deyib.

«Ümumiyyətlə, vətəndaşlara hər bir qidanı öz qədərində qəbul etmələri məsləhət görülür. Bununla yanaşı, yüksək təzyiqdən əziyyət çəkənlər çox yağlı, ağır yeməklərdən uzaq durmalıdırlar. Gecə saatlarına qədr qida qəbul etmək düzgün deyil. Bayram günlərini nəzərə alaraq, axşam saat 7-8-dən sonra qida qəbul etməmək tövsiyə olunur. Bayram günlərini maksimum dərəcədə aktiv keçirməkdə və diqqətli olmaqda fayda var», — deyərək Z.Quliyev bildirib.

Mütəxəssis-ekspert deyib ki, fəsil dəyişmələri ilə əlaqədar bir çox xəstəliklər kəskinləşmə mərhələsindədir. Bunlar daha çox tənəffüs sistemi xəstəlikləri — allergik rinit, astma, yuxarı tənəffüs yolu infeksiyası və sairədir. Bəzi mədə-bağırsaq sistemi xəstəliklərinin də, xüsusilə qastritin yaz aylarında kəskinləşdiyini görürük. Mütləq şəkildə bu dövrlərdə bir çox proseslər olur ki, insanlar onlara diqqət etməlidirlər. Mədə-bağırsaq xəstəliklərində gizli gedən simptomlar aşkarlanır, ya da ki, heç bir simptomu olmayanlarda yeni əlamətin üzə çıxmasına şahid oluruq.

Z.Quliyev immuniteti gücləndirmə üsullarından bəhs edərək qeyd edib: «İmmuniteti hansı qidaların gücləndirməsindən ziyadə, hər zaman balanslı qidalanmaq daha yaxşıdır. Təkcə düzgün qidalanmaqla immunitet sisteminin güclü olması mümkün deyil. Burada bir çox amillər var ki, onların hamısı birlikdə dəyərləndirilməlidir. Yuxu rejiminə əməl edilməli, bol miqdarda maye qəbul edilməli (ancaq bəzi xəstəliklər zamanı, xüsusilə ürək-damar sistemi xəstəliklərində çox maye qəbul etmək zərər ola bilər), balanslı qidalanmalı, hər şeyi öz mövsümündə yeməli, xüsusən də bir qidaya daha çox üstünlük verilib, digər qidaların qəbulu azaldılmamalıdır. Meyvə-tərəvəzlərdən mövsümünə uyğun olaraq maksimum dərəcədə istifadə olunmalıdır. Həftədə bir dəfə mütləq balıq öti yeyilməlidir. Yağda qızardılmış, hissə verilmiş hazır qidalardan maksimum dərəcədə uzaq durmaq məqsəduyğundur. Qidaların bol su ilə qaynadıb bişirdikdən sonra qəbul edilməsi tövsiyə olunur.

Bədəndəki hər hansı bir mineral və ya vitamin çatışmazlığını dərman vasitələri ilə bərpa etmək daha yaxşıdır. Lakin bunu hər hansı analiz və həkim məsləhəti olmadan özbaşına qəbul edərkən o, faydadan çox zərər verə bilər. Ona görə də pasiyent immunitet sisteminə hər hansı bir problem olduğunu düşünürsə, həkimə müraciət etməli, gərəkli analizləri verməli və əskik olan hormon, vitamin və mikroelementin bərpası istiqamətində mütəxəssisin tövsiyə etdiyi dərmanları qəbul etməlidir. Təcrübədə də görürük ki, bəzən özbaşına alınan dərman faydadan çox zərər verə bilər. Bəzən ciddi vitamin toksikasıyası, yəni vitaminlərin bədəndə aşırı dərəcədə çox olması simptomları ilə qarşılaşıraq».

Həkim-terapevt avitaminoz xəstəliyindən də danışaraq deyib ki, qış aylarında Günəş şüaları az olduğuna görə bu dövrdə D vitamini çatışmazlığına tez-tez rast gəlinir: «Buna görə də xüsusilə qış aylarında vətəndaşlara qan analizlərinin nəticəsinə uyğun olaraq D vitamini qəbul etməsinə tövsiyə edirik. D vitamini bütün hüceyrələr üçün, o cümlədən sağlam immunitet sistemi üçün çox vacibdir. Bəzən xəstələrdə maqnezium, kalium çatışmazlığı ilə də qarşılaşıraq. Ət yeməklərindən uzaq durarlarda, mədə-bağırsaq sistemi problemi olanlarda B12 vitamininin çatışmazlığını görürük. Bu da özünü bir çox simptomla büruzə verə bilər. Həmin əlamətlər yaddaşın zəifləməsi, əzələlərdə ağrılar, anemiyənin yaranması və sairədir. Eyni zamanda, C vitamini çatışmazlığı zamanı diş ətində qanamalar müşahidə edilir. Qısası, hər bir vitaminin çatışmazlığına bağlı avitaminoz müşahidə oluna bilər. Bu səbəbdən mütləq simptomlara uyğun olaraq analizlər verib, nəticələrə əsasən müalicə almaq daha məqsəduyğundur».



Martin 6-sı dünyanın bir sıra ölkələrində Ümumdünya Qlaukoma ilə Mübarizə Günü kimi qeyd edilir.

Bu gün 2008-ci ildən Ümumdünya Qlaukoma Cəmiyyətləri və Ümumdünya Qlaukoma Xəstələr Assosiasiyalarının təşəbbüsü ilə keçirilir.



Gözdaxili təzyiqin artması ilə səciyyələnən qlaukoma ən geniş yayılmış və təhlükəli oftalmoloji xəstəliklərdən biridir. Bu xəstəlik nəticəsində itirilən görmə qabiliyyəti bərpa olunmur. Həkimlərin fikrincə, qlaukoma 60-dan artıq patologiya nəticəsində yaranır. Bu xəstəlik hər yaşda başlana bilər, lakin 40 yaşdan sonra onun yayılmasına daha çox rast gəlinir. Statistikaya görə, dünyada 107 milyondan artıq qlaukoma xəstəsi var və onlardan, demək olar ki, hər beşindən biri göz nurunu tamamilə itirir.

Mürəkkəblik ondadır ki, qlaukoma yalnız yüksək dərəcədə inkişaf edəndən sonra üzə çıxır və müalicəyə çətin təbə olur. Beynəlxalq miqyasda Qlaukoma ilə Mübarizə Günü qeyd olunması həm də xəstəliyin yaranması, risk amilləri, profilaktikası və diaqnozu barədə ictimaiyyətin məariflənməsinə xidmət edir.

Qlaukomanın vaxtında aparılan müalicəsi yalnız gözdaxili təzyiqi endirən damcılarla tədricən azaldılmasıdır. Xəstəliyin daha ağır hallarında isə lazer cərrahiyyəsinə və ya operativ müdaxiləyə üstünlük verilir. Bütün hallarda müalicə forması xəstəliyin tipi, dərəcəsi və xəstənin yaşı nəzərə alınaraq seçilir. Müasir texnologiyalar mü-

alicə prosesini maksimum dərəcədə təhlükəsiz və uğurla aparmağa imkan verir, hətta ək-

sər hallarda onun müalicəsi üçün stasionar şəraitdə qalmaq tələb olunmur.

Bu il Ümumdünya Qlaukoma ilə Mübarizə Günü daha geniş miqyasda – 6-12 Mart – Ümumdünya Qlaukoma ilə Mübarizə Həftəsi kimi qeyd edilib.

Qlaukoma üzrə elmi-praktik konfrans

Səhiyyə Nazirliyinin Akademik Zərifə Əliyeva adına Milli Oftalmologiya Mərkəzi və Azərbaycan Oftalmoloqlar Cəmiyyətinin birgə təşkilatçılığı ilə Ümumdünya Qlaukoma Həftəsi çərçivəsində «Qlaukomanın müasir diaqnostikası və müalicəsi» mövzusunda elmi-praktik konfrans keçirilib. Tədbirdə Türkiyədən, bölgələrdən, digər qurumlardan həkimlər iştirak ediblər.

Konfransın təşkilat komitəsinin direktor müavini, tibb elmləri doktoru Hicran Namazova gözdaxili təzyiqin artması ilə səciyyələnən qlaukomanın ən geniş yayılmış və təhlükəli oftalmoloji xəstəliklərdən biri olduğunu bildirib. El arasında «qara su» adlandırılan bu xəstəlik əvvəlcə simptom-suz başlasa da, vaxtında müalicəsi aparılmayanda görmə dairəsi tədricən daralır, getdikcə gözün nuru zəifləyir və

korluğa aparıb çıxarır.

Ölkəmizdə səhiyyənin, o cümlədən oftalmologiya sahəsinin getdikcə daha da inkişaf etdiyini deyən H.Namazova Akademik Zərifə Əliyeva adına Milli Oftalmologiya Mərkəzində ölkəmizdə yeganə olan və ən müasir diaqnostik avadanlıqlarla təchiz olunmuş Qlaukoma Mərkəzinin yaradıldığını diqqətə çatdırıb. Həmin mərkəzdə xəstəliyin vaxtında aşkarlanması və müalicəsi üçün hər şərait yaradılıb. Burada bütün qlaukoma xəstələrinin dispanser qeydiyyatı aparılır, onlar daimi nəzarətdə saxlanılırlar.

Hicran Namazova Beynəlxalq Qlaukoma Həftəsi çərçivəsində keçirilən tədbirdə əsas məqsədin qlaukomanın müasir diaqnostik təhlilinin, onun müalicəsi ilə bağlı müzakirələrin və qardaş ölkə nümayəndələri ilə təcrübə mübadiləsinin aparılması olduğunu deyib.

Konfrans müxtəlif mövzularda məruzələrlə davam edib.

Tibb elmləri doktorları Hicran Namazova, Nizami Bağirov, tibb üzrə fəlsəfə doktorları Aybəniz Əhmədova, Mətanət Əfəndiyeva, Nigar Həsənova, Polad Məhərrəmov və Cəmil Həsənovun moderatorluğu ilə keçirilən konfransda 12 məruzə dinlənilib.

«Pediatrik qlaukoma – 14 ilin nəticələri» mövzusunda məruzə edən **mərkəzin əməkdaşı, tibb üzrə fəlsəfə doktoru Nigar Həsənova** pediatrik qlaukomanın müalicəyə çətin təbə olan patologiya olduğunu qeyd edib. Bildirib ki, xəstəliyə cərrahi müdaxilə də mürəkkəbdir. Buna səbəb böyüklərə nisbətən anatomiyaadakı fərqlər, anadangəlmə və inkişaf anomaliyaları ilə əlaqədar anatomik variasiyalar, genişspektrli patogenetik mexanizmlər, daha aqressiv sağalma reaksiyası, əməliyyatdan sonrakı gedişatın daha az proqnozlaşdırıla bilməsi, əmə-

liyyatdan sonrakı dövrdə uşaqların müayinəsinin daha çətin olması, onlarda həyatın daha uzun olması və təkrar müdaxilələr aparılmasına ehtiyacın daha çox olmasıdır. N.Həsənova 14 il ərzində mərkəzdə 497 qlaukoma əməliyyatı aparıldığını, onlardan 95-nin ikincili qlaukoma olduğunu diqqətə çatdırıb.

Mərkəzin digər əməkdaşı Cəmil Həsənov «Qlaukoma drenajı implantasiyasından sonra rast gəlinən fəsadlar» mövzusunda məruzə edərək bildirib



ki, dünyada korluğa səbəb olan amillər arasında ikinci yerdə dayanan qlaukoma nəticəsində itirilən görmə qabiliyyəti bərpa olunmur. Dünyada qlaukomanın əziyyət çəkənlərin sayında hər il artım olduğunu deyən C.Həsənov 2040-cı ilə qədər bu rəqəmin 100 milyonu ötcəyinin proqnozlaşdırıldığını diqqətə çatdırıb. O, bildirib ki, qlaukoma anadangəlmə olsa da, daha çox 35-40 yaşdan yuxarı şəxslərdə qeydə alınır. Bu səbəbdən xüsusilə 35 yaşdan yuxarı insanlar hər il rutin göz müayinələrinə diqqət yetirməlidirlər. Ailəsində qlaukoma olanların riski isə daha yüksəkdir. Qlaukomanın müasir müalicə və əməliyyat üsullarından bəhs edən C.Həsənov qlaukoma drenajı implantasiyasından sonra rast gəlinən fəsadlar barədə ətraflı məlumat verib.

Mərkəzin şöbə müdiri, tibb üzrə fəlsəfə doktoru Mə-

tanət Əfəndiyeva «COVID-19-un gözdaxili təzyiqə təsiri. Klinik müşahidə» mövzusunda məruzə edərək bildirib ki, COVID-19-a yoluxan xəstələrin 4-31 faizində göz patologiyaları müşahidə olunub. Qlaukoma xəstələrin 43 faizində isə ağırlaşma qeydə alınıb.

Bundan başqa, tibb üzrə fəlsəfə doktorları Səbinə Məcidova «Birincili və ikincili uveal qlaukoma zamanı sistem və lokal sitokin statusun müqayisəli qiymətləndirilməsinin nəticələri», Xəlid Əliyev «GSD-nin qlaukomatoz dəyişikliklərin diferensial diaqnostikasında OKT-nin praktik əhəmiyyəti», Gülnarə Məmmədova «Yüksək dərəcəli miopiya xəstələrdə qlaukoma», həkim-oftalmoloqlar

Məhərrəm Pirmətov «Müxtəlif dərəcəli bucaq pırlantması olan ilkin açıqbucaqlı qlaukoma xəstələrində selektiv lazer trabekuloplastikanın uzunmüddətli nəticələri», Sona İbrahimova «Qlaukomanın diaqnostikası və proqnozlaşdırılmasının analizində OKT-nin rolu», Səbinə Quliyeva «Uşaqlarda steroid qlaukoması», Könül Feyziyeva «Uveal ikincili qlaukoma (klinik hal)», Türkiyənin Sağlq Bilimləri Universitetinin professoru Banu Solmaz «Qlaukoma diaqnostik üsulları və rast gəlinən problemlər», Yeditepe Universiteti Tibb fakültəsinin professoru İlqaz Yalvac «Süni intellekt və qlaukoma» mövzularında məruzələr ediblər.

Konfransda mütəxəssislər tərəfindən öz təcrübələrində keçirilmiş maraqlı klinik hallardan danışılıb, suallar və təkliflər səsləndirilib, mövzular ətrafında geniş müzakirələr aparılıb.

(Əvvəli səhifə 2-də)

Virusun yeni növlərinin yoluxuculuğunun artdığı və virus tamamilə aradan qalxmıdığı halda hamilə qadınlar da kütləvi peyvənlənməyə cəlb oluna bilərlər.

— **Hansı xəstəliyi olan qadınlar süd verə bilməz?**

— Bəzi istisnalar olmaqla, bütün körpələrin ana südü ilə qidalanmasının vacibliyi elmi tədqiqatlarla təsdiqlənib. Hətta aktiv koronavirusa yoluxan hamilə qadınların dünyaya gətirdiyi körpələr də ana südü ilə qidalanmalıdır, çünki bu cür infeksiyalar əsasən südlə yox, qanla anadan dölə keçir. İnsanın immun çatışmazlığı virusu (İİV), kavernoza və ome (açıq və ome) istisna olmaqla, bütün qadınlar süd verməlidirlər.

— **Ölkəmizdə koronavirusa yolu-**

Son 6 ayda COVID-19 infeksiyasından ana ölümü halları qeydə alınmayıb

xan qadınların müalicəsi necə təşkil olunub?

— COVID-19 pandemiyasının ilk günlərindən etibarən, virusa yoluxan hamilə qadınlara ölkəmizin iki böyük klinika-sı - Klinik Tibbi Mərkəz və Tibb Universitetinin Tədris Cərrahiyyə Klinikası xidmət göstərir. COVID-19-a yoluxması təsdiqlənən bütün hamilə qadınlar həmin klinikalara göndərilir. Ona görə də statistika ölkə üzrə hesab olunur.

Sevindirici haldır ki, son 6 ayda COVID-19 infeksiyasından ana ölümü halları qeydə alınmayıb.

— **Ana bətnində həyata keçirilən**

əməliyyatlar hansılardır? Hansı hallarda fetal cərrahiyyələr aparılır?

— Son illər ölkəmizdə bətn daxili qanğıotürmə əməliyyatı icra edilməsində mühüm addımlar atılır. Belə ki, göstərilən patologiyaları müəyyən etmək üçün amniosentez (ana bətnində dölyanı mayenin müayinəsi) və kordosentez (ana bətnində dölyn göbək ciyərindən götürülən qanın müayinəsi) əməliyyatları uğurla həyata keçirilir.

Amniosentez əməliyyatı ambulator şəraitdə ultrasəs müayinəsi nəzarəti altında yerli anesteziya ilə aparılır. 2-3 həftədən sonra əldə olunan nəticəyə



əsasən dölyn bətn daxili sağlamlığı qiymətləndirilir. Həmin müayinənin 7-8 ilidir ki, ölkəmizdə aparılması bir çox ciddi xəstə dölyn bətn daxili aşkara çıxarılmasına kömək edir. Kordosentez zamanı isə dölyn göbək damarından qan götürməklə diaqnostik əhəmiyyət kəsb edən məlumatlar əldə edilir.

BMT-nin Baş katibi: «Pandemiyanın öhdəsindən gələ bilməmək dünyamız üçün mənəvi ittihamdır»

Ümumdünya Səhiyyə Təşkilatının (ÜST) COVID-19-un qlobal yayılmasını pandemiya kimi xarakterizə etməsindən iki il keçir.



Birləşmiş Millətlər Təşkilatının (BMT) Baş katibi Antonio Quterreşin bu münasibətlə verdiyi bəyanatında deyilir ki, pandemiyanın iki ili artıq geridə qalsa da, onun başa çatmasını hesab etmək böyük səhv olardı.

Bəyanatda Antonio Guterres vaksinlərin paylanması «qalmaqlı dərəcədə qeyri-bərabər» olaraq qaldığını təkrarlayıb. O deyib: «Dünyada ayda 1,5 milyard doza vaksin istehsal edilir, lakin təxminən üç milyard insana hələ də birinci peyvənd vurulmayıb. Bu müvəffəqiyyətsizlik varlı ölkələrdə olan insanların sağlamlığını

yoxsul ölkələrdə olan insanların sağlamlığından üstün tutan siyasətin birbaşa nəticəsidir. Bu, dünyamıza mənəvi ittihamdır».

Baş katibin təqdim etdiyi BMT-nin məlumatına görə, dünyada insanların psixi sağlamlığının pisləşməsi ilə əlaqədar saysız-hesabsız problemlər qeydə alınıb.

A.Quterreş əlavə edib ki, çoxsaylı digər qlobal böhranlara baxmayaraq, dünya bu ilin ortalarına qədər bütün ölkələrdə insanların 70 faizini peyvənd etmək məqsədinə çatmalıdır.

«Elm və həmrəyliyin vəhdəti özünün məğlubedilməz birləşmə olduğunu sübut etdi. Biz bəşəriyyətin tarixində bu kədərli fəslə birdəfəlik bağlayaraq, pandemiya son qoy-malıyıq», – deyər Antonio Quterreş bəyanatında bildirib.

ÜST-nin Baş direktoru Tedros Adhanom Gebreyesus isə jurnalistlərə açıqlamasında deyib ki, qlobal miqyasda xəstəlik hallarının və ölümlərin azalmasına və bir sıra ölkələrin məhdudiyyətləri aradan qaldırmasına baxmayaraq, pandemiya bitməkdən çox uzadıq: «Pandemiya hər yerdə bitməyincə heç bir yerdə bitməyəcək».

Bildirilib ki, 2020-ci ilin mart ayından bəri təxminən 500 milyon insan koronavirusa yoluxub, 6 milyondan çox insan COVID səbəbindən ölüb. Yeni virus variantları hələ də təhlükə olaraq qalır.

Cənubi Afrika Respublikasında və Braziliyada insanın immun çatışmazlığı virusu (İİV) infeksiyasından uzunmüddətli müdafiəni təmin edən inyeksiya tipli yeni preparat tətbiq edilməyə başlanıb.

BMT-nin saytı xəbər verir ki, Ümumdünya Səhiyyə Təşkilatının (ÜST) himayəsi altında fəaliyyət göstərən UNITAID agentliyinin açıqlamasına görə, bu yeni preparat hər gün dərman qəbul etməyin alternativinə ola bilər.

«ViiV Healthcare» əczaçılıq şirkətinin yeni məhsulunun ABŞ-da tətbiq edilməsinə icazə verilib. Aktiv inqrediyenti kabotegravir olan bu inyeksiya İİV-dən iki ay ərzində etibarlı müdafiəni təmin edir. ÜST-də ümid edirlər ki, bu preparatın tətbiqi bütün dünyada İİV profilaktikasının

Yeni vasitə İİV-dən səmərəli müdafiəni təmin edir



effektivliyini əhəmiyyətli dərəcədə artıracaq.

Antiretrovirus preparatları insanın həyatı əhəmiyyətli orqanlarına düşən yükü səmərəli şəkildə azaltmaqla virusun orqanizmdə inkişafı prosesini dayandırır. Mövcud peroral dərmanlar İİV infeksiyasının qarşısını

99 faiz almağa imkan verir, lakin onlar inyeksiya ilə müqayisədə qat-qat ləng təsir edir.

İİV/QİÇS-dən əziyyət çəkən və bu səbəbdən hər gün İİV-ə qarşı həblər qəbul edən insanlar bəzi hallarda cəmiyyətdə ayrı-seçkiliyə və ya intim partnyoru tərəfindən zorakılığa məruz qalmaqdan qorxurlar. UNITAID-in mətbuat katibi Erve Verhuzel Cenevrədə jurnalistlərə müsahibəsində deyib: «Uzunmüddətli təsirə malik olan inyeksiya İİV-ə qarşı profilaktikanı bir çox insanlar üçün münasib və təhlükəsiz variantla çevirə bilər».

Ümumdünya Səhiyyə Təşkilatının (ÜST) qərarı ilə hər il martın 24-də Ümumdünya Vərəmlə Mübarizə Günü qeyd edilir. 1882-ci ildə alman mikrobioloq Robert Kox ilk dəfə vərəmin törədicilərini kəşf edib. 1905-ci ildə alim bu kəşfinə görə tibb sahəsində Nobel mükafatına layiq görülmüşdür. Kox çöplərinin aşkar edilməsindən bir əsr sonra – 1982-ci ildə ÜST və Beynəlxalq Vərəm və Ağciyər Xəstəlikləri ilə Mübarizə İttifaqı bu kəşfin 100 illiyi münasibətilə Ümumdünya Vərəmlə Mübarizə Gününi təsis ediblər.

Vərəm hava-damcı yolu ilə yayılan xəstəlikdir. İnsan orqanizminə tənəffüs yolları, qida, dəri və sair yollarla daxil olur. Onu törədən mikroblar uzun müddət yaşaya və 6-8 aya qədər müxtəlif əşyaların üzərində qala bilər. Ona görə də xəstəliyə qab-qacaq, pal-paltar, dəsmal və digər məişət təması nəticəsində yoluxmaq mümkündür. Xəstəlik, bir qayda olaraq, dərhal başlamır və bir neçə aydan bir ilə qədər müddətdə özünü büruzə verə bilər. Yoluxma zamanı orqanizmin müdafiə qabiliyyəti, xüsusilə immun sistemi əhəmiyyətli rol oynayır.

Vərəmlə mübarizə gününün simvolu sağlam nəfəs əlaməti olan ağ çobanyastıdır. Bu günün qeyd olunmasına rəsmən

Ümumdünya Vərəmlə Mübarizə Günü

elan edildiyi vaxtdan daha əvvəl başlanıb. XIX əsrin sonları - XX əsrin əvvəllərində ilk olaraq Cenevrədə əllərində ağ çobanyastığı tutmuş gənc oğlan və qızlar küçəyə çıxaraq, vərəmli xəstələrin müalicəsi üçün ianə toplayıblar. Sonra həmin aksiyalar Avropanın başqa ölkələrində də keçirilməyə başlayıb və çobanyastığı çiçəklərinin satışı diqqəti cəlb edərək, vərəmə qarşı mübarizə aparan təşkilatlara gəlir gətirib. Danimarkada və Norveçdə bu çiçəyin satış hüququ vərəmə qarşı mübarizə cəmiyyətlərinin inhisarına alınıb.

ÜST-nin məlumatına görə, hər gün vərəm xəstəliyindən dünyada 4 500 nəfər həyatını itirir, 30 min nəfərdə isə xəstəliyə yoluxma baş verir.

Vərəm sağalan xəstəlikdir və bu sahədə ardıcıl iş aparılır, lakin ÜST ekspertlərinin fikrincə, onun aşkar edilməsi, müalicəsi və sağlamlığı üçün göstərilən səylər yetərli deyil. İl ərzində vərəmə yoluxan 9 milyon xəstədən 3 milyonu müalicə almır. Ona görə də Ümumdünya Vərəmlə Mübarizə Günü münasibətilə başlıca məqsədi, hər şey-



dən əvvəl, əhalinin onunla bağlı məlumatlılığını artırmaq, qlobal epidemiyanın ləğvi və profilaktika üsulları ilə əlaqədar səyləri birləşdirməkdən ibarətdir.

Azərbaycanda son illərdə vərəmlə mübarizə sahəsində ciddi irəliləyişlər qeydə alınıb. Bu sahədə fəaliyyətin nəticəsi olaraq, Ümumdünya Səhiyyə Təşkilatının son hesabatlarında Azərbaycan vərəmin geniş yayıldığı ölkələr sırasına daxil edilməyib, çünki ötən illərdə müqayisədə yoluxma sayında və bu infeksiyadan ölüm göstəricisində xeyli azalma var. Xəstəliyin müalicə kursu aylarla, bəzən illərlə davam etsə də, onun vaxtında aşkarlanması və xəstənin müalicəyə cəlb olunması ilə müsbət nəticə əldə etmək olar.

ÜST Hindistanda xalq təbabəti üzrə Qlobal Mərkəz yaradır

Ümumdünya Səhiyyə Təşkilatı (ÜST) və Hindistan hökuməti arasında ali səhiyyə qurumunun xalq təbabəti üzrə Qlobal Mərkəzinin yaradılması haqqında saziş imzalanıb.



Hindistan hökumətinin 250 milyon ABŞ dolları məbləğində investisiya ayırdığı xalq təbabəti sahəsində bu qlobal bilik mərkəzi insanların və ümumilikdə planetin sağlamlığının yaxşılaşdırılması üçün müasir elm və texnologiya vasitəsilə bütün dünya naminə xalq təbabətinin potensialından istifadənin təmin olunmasına xidmət edəcək.

Qiymətləndirmələrə görə, dünya əhalisinin 80 faizi xalq təbabətindən istifadə edir. Bu günədək ÜST-nin 194 üzv dövlətindən 170-i xalq təbabətinin tətbiq edilməsi barədə məlumat verib və onların hökumətləri xalq təbabətinin təcrübələri və məhsulları ilə bağlı inandırıcı faktiki materiallar və məlumatlar toplusunun yaradılmasında dəstəklə bağlı təşkilata müraciət edib.

«Bütün dünyada milyonlarla insan üçün xalq təbabəti bir çox xəstəliklərin müalicəsində birinci növbəli vasitədir», – deyər ÜST-nin baş direktoru Tedros Adhanom Gebreyesus qeyd edib: «Hər kəsə təhlükəsiz və effektiv müalicə imkanının verilməsi ÜST-nin missiyasının mühüm hissəsini təşkil edir və bu yeni mərkəz xalq təbabətinin sübut bazasının gücləndirilməsi üçün elmin gücündən istifadə etməyə kömək edəcək. Mən Hindistan hökumətinə göstərdikləri dəstəyə görə minnətdaram və biz bu təşəbbüsün uğurla reallaşmasını səbirsizliklə gözləyirik».

ÜST-nin xalq təbabəti üzrə yeni Qlobal Mərkəzinin açılış mərasimi Hindistanın Qucarat ştatının Camnaqar şəhərində 2022-ci il aprel 21-də keçiriləcək.

Ölkəmizdə vərəmlə mübarizə istiqamətində profilaktik tədbirlər görülür, əhali arasında mütəmadi maarifləndirmə işləri aparılır. Sağlam həyat tərzi, zərərli vərdislərdən imtina, düzgün qidalanma, fiziki aktivlik, təmiz hava, stressdən uzaq olmaq, şəxsi gigiyena qaydalarına əməl etmək kimi sadə addımlar vərəmin profilaktikasında əsasdır.

Hər il Ümumdünya Vərəmlə Mübarizə Günü ilə əlaqədar dünyanın ayrı-ayrı şəhərlərində yerləşən tarixi memarlıq tikililərinin, əhəmiyyətli binaların «qırmızı rəngə» boyanması aksiyası keçirilir.

Ötən il olduğu kimi, bu il də Bakının bir neçə məşhur tikilisi, o cümlədən paytaxtın ən möhtəşəm və sirli tarixi-memarlıq abidəsi olan Qız qalası qırmızı rənglə işıqlandırılıb. Aksiya ictimaiyyətin diqqətini vərəmlə mübarizəyə yönəltmək məqsədi ilə keçirilib. Bununla da vərəmdən əziyyət çəkən insanların ağrı və çətinliklərinə diqqət çəkilib, onlarla həmrəylik nümayiş olunub.

Ümumdünya Vərəmlə Mübarizə Günü münasibətilə ölkəmizdə həmçinin digər tədbirlər də təşkil edilib.

Bioloji aktiv qida əlavələrinin ekspertizası üçün yeni sənəd tələb olunacaq



Səhiyyə Nazirliyinin Analitik Ekspertiza Mərkəzi (AEM) patentləşdirilmiş əmtəə nişanları ilə əlaqədar bildiriş yayıb.

AEM-dən verilən məlumata görə, bu il mayın 1-dən etibarən ərizəçilər Bioloji fəallığa malik qida əlavələrinə aid olan məhsullarla bağlı «Analitik Ekspertiza Mərkəzi» Publik Hüquqi Şəxsə müraciət edərkən onlardan təqdim etdikləri sənədlərə əlavə olaraq «Bioloji Fəallığa

Malik Qida Əlavələrinin əmtəə (patentləşdirilmiş) nişanı və seriyası» haqqında sənəd rəsmi şəkildə tələb olunacaq.

Yeni qayda «Əmtəə nişanları və coğrafi göstəricilər haqqında» Azərbaycan Respublikası Qanununun 5-ci maddəsinin «F» bəndinə əsasən əmtəələrin və ya xidmətlərin xüsusiyyətləri, keyfiyyəti və ya coğrafi mənşəyi ilə əlaqədar istehlakçını yanılda bilən əm-

təə nişanlarının qeydə alınmasına yol verilməməsi müddəasına əsaslanır. Eyni zamanda, bu qayda Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetinin 2018-ci il 10 iyul tarixli 287 nömrəli qərarı ilə təsdiq edilmiş «Bioloji fəallığa malik qida əlavələrinin ekspertizadan keçirilməsi Qaydası»nın 3.3.1 yarım-bəndində də göstərilir.

Bütün ərizəçilərin bu tələbi yerinə yetirmələri zəruridir, əks halda AEM sənədlərin ekspertizaya qəbulundan imtina edəcək.

Yeri gəlmişkən, AEM vətəndaşların nəzərinə çatdırır ki, Bioloji fəallığa malik qida əlavələrinin ekspertiza nəticələri haqqında məlumatı (istehsalçı ölkə, istehsalçı şirkət, buraxılış forması, tərkibi, miqdarı, müsbət və ya mənfi ekspertiza nəticəsi) AEM-in rəsmi www.pharma.az saytından əldə etmək olar. Bunun üçün sayta daxil olmaq, menyuda «DV qeydiyyatı» bölməsində BFMQƏ-nin ekspertiza nəticələri alt bölümünə keçid edib baxmaq lazımdır.

Azərbaycan əczaçıları Avrasiya Əczaçılıq Forumunda iştirak ediblər



Moskvada Avrasiya ölkələrinin Əczaçılıq Forumu keçirilib.

Tədbirdə ölkəmizi Səhiyyə Nazirliyinin Analitik Ekspertiza Mərkəzinin Qeydiyyat və ekspertiza şöbəsinin müdiri Həmid Qurbanov və Farmakoməzarət şöbəsinin müdiri Fərid

Həsənov təmsil ediblər.

Forumda əczaçılıq sahəsinin müxtəlif istiqamətləri üzrə müzakirələr aparılıb, hər bir ölkənin nümayəndələri ilə dəyirmi masalar təşkil olunub.

Azərbaycan təmsilçiləri ölkəmizdə bu sahədə görülməli işlər barədə məlumat veriblər.

Apteklərdə monitoring aparılıb

Səhiyyə Nazirliyinin Analitik Ekspertiza Mərkəzi (AEM) mart ayı ərzində aptek təşkilatlarında keçirilmiş yoxlamaların nəticəsi haqqında məlumat yayıb.



AEM-dən bildirilib ki, bu müddətdə Bakı şəhəri üzrə 10, digər rayonlar üzrə 2 aptek olmaqla, cəmi 12 aptekdə planlı və plandan kənar yoxlamalar həyata keçirilib. Əczaçılıq müəssisələrinə baxış zamanı 9 adda, 26 qutu qeydiyatsız və sertifikatlı dərman vasitəsi aşkarlanıb və müsadirə edilib. Azərbaycan Respublikasının İnzibati Xətalara Məcəlləsinin 215.4, 221.1, 451, 452.1, 452.3 maddələri üzrə 7 protokol tərtib olunub.

Elmi Şuranın yaradılması gənc alimləri stimullaşdıracaq

Səhiyyə Nazirliyi Analitik Ekspertiza Mərkəzinin nəzdində ictimai əsaslarda yaradılmış Elmi Şura Mərkəzin işçilərinin elmi-təşkilati və tədqiqat fəaliyyətinə rəhbərliyi həyata keçirəcək.

Elmi Şuranın əsas məqsədləri Mərkəzin işçilərinin elmi tədqiqat işlərini ölkənin tibb və əczaçılıq sahəsinin mühüm problemlərinə, inkişaf dinamikasının yüksəldilməsinə doğru istiqamətləndirməkdir. Həmçinin Azərbaycan və xarici ölkələrdə tibb və əczaçılıq sahəsində elmi tədqiqat işlərinin təşkili və aparılması təcrübəsi-

nin öyrənilməsi, elmi problemlərin müzakirəsinə həsr olunmuş tədbirlərin həyata keçirilməsi, elmi işlərin və layihələrin ekspertizasının təşkili və elmi nailiyyətləri özündə əks etdirən elmi əsərlərin, metodik tövsiyələrin hazırlanması və nəşr edilməsi məsələlərinin tənzimlənməsidir.

Ümidvarıq ki, bu yolda atılan addımlar yaxın gələcəkdə öz bəhrəsini verəcək, elmi nailiyyətləri və fəallığı ilə fərqlənən işçilərin həvəsləndirilməsində, eləcə də gənc alimlərin yetişməsində stimullaşdırıcı rol oynayacaq.

Elan

Səhiyyə Nazirliyinin Analitik Ekspertiza Mərkəzi mütəxəssislərin işə qəbulu məqsədilə müsabiqə elan edir

Namizədə tələblər:

Təhsili:

«Əczaçılıq» ixtisası üzrə orta tibbi təhsilə malik olmalı.

Dillər: Azərbaycan dilində sərbəst, rus və ingilis dillərində yaxşı bilik səviyyəsinə malik olmalı, oxumaq, yazmaq və başa düşmək bacarığı olmalı;

Kompüter bacarığı: İnternet, MS Word və MS Excel proqramları ilə işləmək bacarığı olmalı;

Xüsusi: beynəlxalq farmakopeyalarla iş təcrübəsi, reaktiv və qidalı mühitlərlə davranış, təhlükəsizlik, hazırlanma və utilizasiya qaydalarını bilməli;

İşində intizamlı, diqqətli və məsuliyyətli olmalı;

Görülən işlər barəsində günlük və aylıq qeydlərin edilməsi və hesabatların hazırlanması.

İş barədə məlumat:

— Laboratoriyada istifadə edilən reagentlərin və indikatorların, bufer məhlulların laboratoriyada istifadə edilən farmakopeyalar və normativ sənədlərin tələblərinə əsasən hazırlanması, etiketlenməsi;

— Görülən işlərlə əlaqədar elektron bazada və jurnallarda qeydlərin aparılması;

— Reagentlərin saxlanma şərtlərinə, keyfiyyət və yararlılığına nəzarət;

— Yararlılıq müddəti bitmiş reagentlərin məhv edilmə üçün siyahısının hazırlanması və qablaşdırılması;

— Mikrobioloji analizlər üçün qidalı mühitlərin hazırlanması, qeydlərin aparılması, qidalı mühitlərin saxlanma şərtlərinə, keyfiyyət və yararlılığına nəzarət.

— Rəhbərliyin tapşırıqlarını vaxtında və dəqiq yerinə yetirmək.

— İş qrafiki – həftədə 5 gün.

Göstərilən tələblərə uyğun namizədlər CV-lərini aem@pharma.az elektron ünvanına göndərə bilərlər. Uyğun gələn namizədlər müsahibəyə dəvət olunacaqlar.

Analitik Ekspertiza Mərkəzi «Qeydiyyat-ekspertiza şöbəsinin mütəxəssisi» vəzifəsi üzrə mütəxəssislərin işə qəbulu məqsədilə müsabiqə elan edir

Namizədə tələblər:

Təhsili:

«Əczaçılıq» ixtisası üzrə tibb təhsilinə malik olmalıdır.

Dillər: Azərbaycan dilində sərbəst, rus və ingilis dillərində yaxşı səviyyədə oxumaq, yazmaq, danışmaq və başa düşmək bacarığı olmalıdır.

Kompüter bacarıqları: İnternet, MS Word, MS Excel və MS PowerPoint proqramları ilə işləmək bacarığı olmalıdır.

Xarici və daxili ezamiyyətlərdə iştirak edə bilməlidir.

İşində intizamlı və məsuliyyətli olmalıdır.

Görülən işlər barəsində günlük və aylıq hesabat verməyi bacarmalıdır.

İş barədə məlumat:

— Dərman vasitələrinin dövlət qeydiyyatına alınması prosedurunun həyata keçirilməsi;

— Rəhbərliyin tapşırıqlarının vaxtında və dəqiq yerinə yetirilməsi;

— İş qrafiki – həftədə 5 gün, saat 9:00-dan 18:00-dək.

Göstərilən tələblərə cavab verən namizədlər öz CV-lərini aem@pharma.az elektron ünvanına göndərə bilərlər.

Müraciət etdiyiniz vəzifənin adını email-in mövzu hissəsində «Qeydiyyat-ekspertiza şöbəsinin mütəxəssisi» şəklində göstərməyiniz xahiş olunur. Uyğun gələn namizədlər müsahibəyə dəvət olunacaqlar.

COVID-19 virusu gözlərdə konyunktivit yaranmasına səbəb ola bilər

Səhiyyə Nazirliyinin mütəxəssis-eksperti Tural Qəlb-nur irsi göz xəstəlikləri, anadangəlmə korluq, gözlərin ümumi müayinəsinin aparılması tezliyi, Azərbaycanda daha çox rast gəlinən göz xəstəlikləri, koronavirusun gözlərə təsiri və s. ilə əlaqədar sualları cavablandırır.



— **Tural müəllim, hansı göz xəstəlikləri irsidir?**

— Digər xəstəliklər kimi, göz xəstəliklərində də irsiyyətin rolu böyükdür. El arasında «toyuq korluğu», tibdə isə hemeralopiya (gecə görmə qabiliyyətinin azalması) xəstəliyi də irsən ötürülür. Təəssüf ki, bir çox genetik xəstəliklərdə olduğu kimi, bu xəstəliyin də tam müalicəsi yoxdur, sadəcə, dəstəkverici müalicə mümkündür. Miopiya, hipermetropiya və digər refraktiv görmə qüsurlarında da irsiyyətin rolu dənılmazdır. Həmçinin keratokonus xəstəliyi təqribən 25 faiz hallarda genetik yolla valideynlərdən uşaqlara keçir.

— **Anadangəlmə korluq da irsi amildən asılıdır mı?**

— Anadangəlmə korluq görmə orqanının bətdaxili inkişaf patologiyasıdır. Təəssüf ki, bir çox hallarda müalicəyə tabe olmur. Əsas səbəb ananın hamiləlik dövründə keçirdiyi bir sıra infeksiyon xəstəliklər, travmalar və genetik xəstəliklərdir. Bu zaman embriogeneza pozulur, nəticədə görmə orqanının inkişafı tam və ya düzgün getmir.

— **Katarakta xəstəliyi də anadangəlmə ola bilər?**

— Katarakta el arasında «mirvari suyu» adı ilə tanınır və gözün şəffaf büllurunun bulanması ilə görmə qabiliyyətini azaldan xəstəlikdir. Katarakta anadangəlmə və qazanılma ola bilər. Anadangəlmə katarakta dölün ana bətnində inkişafı, embriogeneza zamanı yaranan patologiyalarla əlaqəlidir. Qazanılma kataraktaya isə yaşa bağlı olaraq və travma nəticəsində yaranan kataraktalar aiddir. Katarakta yarandıqda xəstələr dumanlı görmədən, sanki çirkli pəncərədən baxmış kimi hisslərdən şikayət edirlər.

— **Gözlərin ümumi müayinəsinə hansı tezliklə aparmaq lazımdır?**

— Valideynlərində və ya ai-

lədə irsi göz xəstəlikləri ilə bağlı problemləri olmayanlar hər iki ildən bir oftalmoloq müayinəsindən keçməlidirlər. Lakin irsi göz xəstəlikləri olanlar ildə ən azı iki dəfə oftalmoloji müayinə olunmalıdırlar. Həmin vacib müayinələr sırasına gözdaxili təzyiqin ölçülməsi və göz dibinin müayinəsi aiddir.

— **Gözü zəiflədən əsas amillər hansılardır?**

— Əgər görmə qabiliyyəti pisləşibsə, o zaman bunun niyə baş verdiyini düşünmək hələ də gec deyil. Görmə qabiliyyəti həyat boyu pisləşə bilər və bu prosesi ən azı bir az dayandırmaq üçün səbəbin nə olduğunu aşkarlamaq lazımdır.

Kompüter və elektron qurğuların fasiləsiz istifadəsi gözlərin qurumasına və yorulmasına gətirib çıxara bilər. Onurğa problemləri də görmə zəifliyinə səbəb ola bilər. Belə ki, onurğa sütunu xəstəlikləri nəticəsində başın və gözün qan dövrəni pozulur və nəticədə, görmə pozulması yaranır. Kompüter arxasında oturdurkən duruşa nəzarət etmək, onurğa üçün fiziki məşqlər etmək vacibdir. Yuxusuzluq və stres şiddətli yorğunluğa gətirib çıxarır, nəticədə, görmə zəifləməyə başlayır. Sağlamlığın qeydinə qalmaq, yaxşı istirahət etmək və gözləri rahatlaşdırmaq üçün xüsusi məşqlər edilməsi tövsiyə olunur. Siqaret çəkmək, alkoqollu içkilər qəbul etmək qan dövrəninə pozulmasına gətirib çıxarır, bu da gec-tez görmə pozulması ilə nəticələnir. Buna görə də həmin vərdislərdən uzaqlaşmaq məsləhətdir.

— **Dünyada və Azərbaycanda göz xəstəliklərinin əziyyəti çəkənlərin statistikasını necədir?**

— Ümumdünya Səhiyyə Təşkilatının məlumatına görə, dünyada 2,2 milyarddan çox insan yaxını və uzağı görmə problemi yaşayır. Onların 1 milyarddan çoxu vaxtında profilaktik tədbirlərin görülməməsinin və ya müalicə edilməməsinin nəticəsidir. Buna miopiya, qlaukoma, sarı ləkə, katarakta və bir çox oftalmoloji xəstəliklər nümunə göstərilə bilər.

Hazırda ölkəmizdə 60 yaşdan yuxarı vətəndaşların 70 faizindən çoxunda başlanğıc katarakta mövcuddur.

5-30 yaş arası insanlarda daha çox miopiya (yaxından görmə) və hipermetropiya (uzaqdan görmə) geniş yayılıb. Eynək və kontakt linzalar miopiyanın ən geniş yayılmış müalicə üsullarıdır. Həmin üsullar miopiyanın dərəcəsini azaltmış, lakin görməni yaxşılaşdırır.

Bunlardan imtina edənlərə lazer korreksiyası təklif edilir.

Yaşı 40-dan yuxarı olanlar arasında katarakta və diabetik retinopatiya daha çox aşkarlanır. Diabetik retinopatiya şəkərli diabet zamanı gözün tor qışasının damarlarının zədələnməsi nəticəsində baş verən xəstəlikdir.

60 yaşdan yuxarı əhali arasında isə sarı ləkə xəstəliyi (makula degenerasiyası) daha çox rast gəlinir.

— **Bildiyiniz kimi, martın 6-12-də Ümumdünya Qlaukoma ilə Mübarizə Həftəsi keçirilib. Qlaukoma nədən yaranır və müalicəsi gecikərsə, hansı fəsadları olur?**

— Göz təzyiqinin yüksəlməsi və tədricən görmə sinirinin atrofiyası ilə xarakterizə olunan qlaukoma xəstəliyinin erkən mərhələsində xəstələrdə heç bir şikayət olmur. Xəstəlik irəlilədikcə görmə sinirinin atrofiyası yaranır. Xəstələrdə getdikcə görmə azalır və görmə sahəsində daralma meydana çıxır. Hazırda oftalmologiyada qlaukoma zamanı korluğun qarşısını almaq üçün yalnız bir yol məlumdur, bu da xəstəliyin vaxtında aşkarlanması və düzgün müalicəsidir. Qeyd edim ki, qlaukomanın müalicəsi dərman, lazer və cərrahi üsulla aparılır.

— **COVID-19 infeksiyası göz sağlamlığına necə təsir edir?**

— Göz ən həssas orqanlardan biridir. COVID-19-un gözlərə yoluxmasının birbaşa qarşısını almaq üçün heç bir vasitə yoxdur. Ümumi qorunma yolu maska taxaraq virusun keçməsinin qarşısını almaq və peyvənd olunaraq xəstəliyin daha yüngül keçməsinə təmin etməkdir. Xüsusilə qapalı məkanlarda virusa məruz qalma və əlləri gözə apararaq birbaşa çirklənmə riskləri gözlərin qorunmasını çətinləşdirir. Virus yoluxmanın yüksək risk altında olduğu yerlərdə eynəkdən istifadə qoruyucu ola bilər. Dezinfeksiyaedici vasitələrdən istifadə edərək əlləri təmiz saxlamaq son dərəcə vacibdir. Virusun gözdə olduğu yüngül hallarda qoruyucu antibiotik damcılarından istifadə etmək də tövsiyə edilir.

Aparılan araşdırmalar göstərdi ki, COVID-19 virusu gözlərdə konyunktivit yaranmasına səbəb ola bilər. Bu zaman gözlərdə qızartı, ağrı, göynəmə, yanma və yaş axması kimi əlamətlər meydana çıxır. Həmçinin şəkərli diabet, hipertenziya və başqa xroniki xəstəlikləri olan insanlarda koronavirus qanın laxtalanma sistemini pozduğundan retinada qanama və başqa əlamətlər meydana çıxır. Əgər xəstələrdə görmənin ani zəifləməsi baş verərsə, onlar dərhal oftalmoloqa müraciət etməlidirlər.

Günəş qədər parlaq Günəş övladları

Martın 21-i Ümumdünya Daun Sindromlu İnsanlar Günüdür. Gülərüzü, yalnız müsbət xüsusiyyətləri özlərinə cəmləşdirdiklərinə görə Daun sindromlu uşaqları Günəşin övladları adlandırırlar. Ümumdünya Daun Sindromlu İnsanlar Günü münasibətilə Səhiyyə Nazirliyinin Uşaq Psixonevroloji Mərkəzinin direktoru Kəmalə Təhbova müsahibə verib.



— Daun sindromlu uşaqlar Günəş qədər işıqlı və dünyamıza Günəş qədər gərəkliyərlər. Onlar insan təbiətinə xas olan bütün mənfi keyfiyyətlərdən və çatışmazlıqlardan azad, yalnız müsbət xüsusiyyətləri özlərində birləşdirirlər.

Təəssüf ki, bəzi insanlar misilsiz dərəcədə dəyərləli olan bu şəxsləri düzgün qiymətləndirə bilmirlər. Müəyyən səbəblərdən bəzi valideynlər Daun sindromlu uşaqlara yük kimi baxır, onların sosiallaşmasına lazımi diqqət

düzəldilməsinə çalışmaqda. Daun sindromlu uşaqların tərbiyəsində, onların düzgün davranışının formalaşdırılmasında əsas diqqət vərdislərinin qurulmasına yönəlməlidir. Bütün uşaqlar kimi onlar da oynamağı, rəqs etməyi, oxumağı, yeni nəşə öyrənməyi sevir. Onlar istək ifadə etməyi bacarmalı, özünü qoruya bilməli və ya təhlükədən qaçmağı bacarmalıdır. İlk növbədə, valideynlər bu uşaqları cəmiyyətdən ayırma-

malı və onların cəmiyyət içərisində böyüməsinə, yaşamasına, inkişaf etməsinə kömək etməlidirlər. Daun sindromlu insanların təhsil ala, işləyə və uğur qazana bilməyəcəyi haqqında fikirlər yanlışdır. Onlar arasında dünyaca məşhur insanlar var — aktyor Paskal Düken, rəssam Raymond Hu və s. kimi.

Bu sindromla doğulmuş bir insanın yaşam müddəti yaşayış keyfiyyətindən və şərtlərindən asılıdır, hətta 80 yaşadək yaşayənlər olub.



ayırırlar. Əksinə, düzgün istiqamətləndirilmiş Daun sindromlu şəxs bir çox sahələrdə daha da bacarıqlı ola bilər. Məsələn, həmin sindromla doğulan uşaqların əksəriyyəti incəsənətə meylli olurlar, hətta bəziləri dahiilik dərəcəsində istedadlıdırlar.

— **Daun sindromlu uşaqların təhsil almaları üçün xüsusi məktəblərə ehtiyac varmı, yoxsa inklüziv təhsil kifayət edir?**

— Fikrimcə, həmin uşaqlara ayrıca məktəb yox, xüsusi yanaşma olmalıdır və onlar təcrid olunmayaraq adi məktəblərdə inklüziv təhsil almalıdırlar. Həm valideynlər, həm də cəmiyyət bu işdə bizə dəstək olmalıdır.

Qarşıya qoyulan məqsədlərə nail olmaq üçün əsas vəzifə əmək prosesində uşaqların zehni funksiyalarının inkişafı və çatışmazlıqlarının mümkün qədər tez

— **Daun sindromlu uşaqların valideynlərinə nə tövsiyə edərdiniz?**

— Çox vaxt valideynlər övladının Daun sindromlu olması ilə barışmaqda çətinlik çəkirlər. Bizim göstərdiyimiz diqqət və sevgi ilə bərabər, valideynlər də öz qayğılarını və sevgilərini həmin uşaqlardan əsirgəməməlidirlər. Daun sindromlu uşaqlara qulluq etmək böyük diqqət və dözümlə tələb edir, onlarla səbirli davranmalıdırlar. Təbii ki, ailə sevgisi bütün sevgilərdən üstündür. Xatırlayırıq ki, hətta bizim uşaqlardan birinin ailəsi ondan imtina etmişdi və 5 ildən sonra ailə uşağı geri götürdü. Daun sindromlu uşaqlara xüsusi və düzgün yanaşma zamanı onlara gündəlik həyatda tələb olunan minimal məişət və kommunikasiya vərdislərini öyrətmək mümkündür.

CAPRIFLOX[®] 500 mg Film Coated Tablet

Levofloxacin 500 mg



- Geniş təsir spektri
- Uroseptik effekt
- Minimal inhibeədi konsentrasiya
- Yüksək toxuma penetrasiyası

Problemin sadə həlli!



DESLORADIN

Desloratadine

ANTIİSTAMİN ANTIALLERGİK İLTİHABÖLEYHİNƏ

Allergiyaya yeni cavab!

- Səbəbdən asılı olmayaraq bütün növ allergiyalarda təsir göstərməsi
- Allergiyanın bütün mərhələlərində yüksək effektivlik
- Təsirin tez başlanması (30 dəq. müd.)
- Rahat qəbul qaydası: gündə 1 dəfə



AŞAĞIDAKI TİBB MÜƏSSİSƏLƏRİ GÖSTƏRİLƏN VAKANT YERLƏRƏ MÜSABİQƏ ELAN EDİR

«V.Y.Axundov adına Elmi-Tədqiqat Tibbi Profilaktika İnstitutu» PHŞ

Vaksin və nanovaksin araşdırma bölməsinə Baş elmi işçi - 1.0
Kimyəvi terapevtik preparatların tədqiqat bölməsinə Böyük elmi işçi - 1.0

Ünvan: Cəfər Cəbbarlı küç., 35
Telefon: 594-73-45

Sumqayıt Şəhər Gigiyena və Epidemiologiya Mərkəzi

Həkim-epidemioloqun köməkçisi - 1.0

Ünvan: Natavan küç., 30
Telefon: (01865) 5-94-05

Hacıqabul Rayon Gigiyena və Epidemiologiya Mərkəzi

Tibbi-statistik - 1.0
Entomoloqun köməkçisi - 1.0
Təlimatçı-dezinfektor - 3.0

Ünvan: B.İbrahimov küç., 5
Telefon: (02120) 4-11-68

«Tibbi teabilitasiya Mərkəzi» PHŞ

Həkim-kardioloq - 1.0
Həkim-fizioterapevt, şöbə müdiri - 1.0
Həkim-fizioterapevt - 1.0
Həkim-laborant, şöbə müdiri - 1.0
Laborant - 2.0
Tibb bacısı (qardaşı) - 1.0 (fizioterapiya)
Müalicəvi bədən tərbiyəsi üzrə təlimatçı - 1.0
Masaj üzrə tibb bacısı (qardaşı) - 2.0

Ünvan: Mərdəkan qəs., Baba Əliyev küç., 11
Telefon: 454-07-18

Ağdam Ruhi Əsəb Xəstəlikləri dispanseri

Psixoloq - 1.0
Tibb bacısı (qardaşı) - 4.0
Tibbi-statistik - 1.0
Əczaçı - 1.0
Rentgen-texnik - 1.0
Əmək terapiyası üzrə təlimatçı - 1.0

Ünvan: Quzanlı qəs.
Telefon: (02632) 5-00-41

«Bakı Şəhər Dezinfeksiya Mərkəzi» PHŞ

Təlimatçı dezinfektor - 5.0
Feldşer - 1.0
Tibbi-statistik - 1.0
Feldşer-laborant - 1.0
Sanitar-feldşer - 1.0

Ünvan: F.İbrahimbəyov küç., 19/21
Telefon: 594-70-08

«Respublika Narkoloji Mərkəzi» PHŞ

Sosioloq - 2.0
Tibb bacısı (qardaşı) - 4.0
Laborant - 1.0
Rentgen-texnik - 1.0
Tibbi-statistik - 1.0
Provizor - 1.0
Əczaçı - 1.0

Ünvan: Maşağa qəs., Şeyx Hüseyn küç., 71
Telefon: 558-75-16

Ağcabədi Rayon Gigiyena və Epidemiologiya Mərkəzi

Feldşer-laborant - 1.0

Ünvan: 20 Yanvar küç., 32
Telefon: (02127) 5-18-90

Gəncə Şəhər Gigiyena və Epidemiologiya Mərkəzi

Sanitar-feldşer - 1.0
Feldşer-laborant - 2.0

Ünvan: Əzizbəyov küç., 371
Telefon: (02225) 6-12-43

Şəki Rayon Gigiyena və Epidemiologiya Mərkəzi

Feldşer-laborant - 2.0

Ünvan: Bağbanlar küç., 46
Telefon: (02424) 4-27-76

Qaradağ Rayon Gigiyena və Epidemiologiya Mərkəzi

Tibbi-statistik - 1.0

Ünvan: Qaradağ rayonu, N.Nərimanov küç., 20
Telefon: 445-21-63

Qazax Rayon Gigiyena və Epidemiologiya Mərkəzi

Həkim-epidemioloqun köməkçisi - 1.0
Sanitar-feldşer - 1.0

Ünvan: N.Nərimanov küç., 13
Telefon: (02229) 5-52-00

Baş redaktor:
N.MƏCİDOVA

Baş redaktorun müavini:
S.NƏBİYƏVA

Qəzet 1991-ci il yanvarın 5-dən nəşr olunur.

Təsisçi:
Azərbaycan Respublikası Səhiyyə Nazirliyi

Müəlliflərin fikirləri qəzetin mövqeyi ilə üst-üstə düşməyə bilər. Redaksiyaya gələn yazılar geri qaytarılmır, onlara rəy verilmir.

Azərbaycan Respublikası Ədliyyə Nazirliyində qeydiyyatda alınmışdır. Qeydiyyat nömrəsi: B92

Ünvan: Mirəsədulla Mirqasımov küç., 1. Səhiyyə Nazirliyi, 2-ci mərtəbə, 230-cu otaq
Tel./fak: (012) 596-06-61
E-mail: tibbqazeti@mail.ru

Redaksiyanın kompüter mərkəzində yığılıb səhifələnməmiş və «CBS polygraphic production» mətbəəsində çap olunmuşdur.

İndeks: 1065
Tiraj: 9650